

Skyddad titel, skyddslöst yrke

En rapport om hur kränkningar, hot och våld
har blivit en vardag för lärare

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning och slutsatser	4
Undersökningens huvudresultat	4
Sammanfattning av krav från Sveriges Lärare	5
Inledning	6
Resultat	7
Lärares utsatthet för kränkningar, hot och våld	7
Kränkningar, hot och våld från elever	7
Hot och våld från vårdnadshavare	11
Vad påverkar utsattheten?	13
Hot och våld mot annan personal	14
Skolledningens arbete med hot och våld	15
Konsekvenser av hot och våld	22
Diskussion	27
Krav från Sveriges Lärare	30
Metodbeskrivning	31
Beskrivning av respondenter och svarsfrekvens	33
Referenser	35

Förord

Denna rapport blottlägger en alarmerande verklighet: Var tredje lärare har blivit utsatt för hot, våld och kränkningar. Värst är det för lärare i fritidshem. Varje vecka blir mer än hälften av alla lärare i fritidshem hotade och knuffade.

Att spottas på, att motta sparkar eller hotas i digitala kanaler av vårdnadshavare har blivit vardag för många av oss lärare. Våldet har normaliserats, så till den grad att lärare uppger ”att de väljer sina strider”, eftersom stödet från arbetsgivarna brister och processerna för att anmäla hoten är tidskrävande och krångliga. Att arbeta i en verklighet där du utsatts för hot och våld och sedan inte får rätt stöd från din arbetsgivare, leder självklart till kraftig oro och stress, vilket cirka hälften av alla lärare uppger.

Problemen har belysts länge, men de politiska lösningarna har låtit vänta på sig. I stället har felprioriteringar och symbolfrågor fått ta plats i det politiska samtalet. Skolan behöver resurser för att kunna anställa tillräckligt många behöriga lärare och annan stödpersonal, hålla rimliga gruppstorlekar och hinna se och upptäcka varje elev i behov av stöd. Sker inte det spelar inga väktare, larmappar eller andra quick fixes någon nämnvärd roll i det stora hela. Det måste till ett större grepp. Skolan kan inte stå ensam i att lösa det samhällsproblem med eskalerande hot och våld som råder.

Det vi kan belysa i rapporten är ett resultat av många års nedprioriteringar av skolan, där undervisningsgrupperna sväller och bristen på behöriga lärare är skriande. Nedskärningarna vi har sett de senaste åren har lett till stora brister på särskilt stöd för de barn och elever som behöver det. Men hoten och våldet i skolan är också ett symptom på något större: ett allt hårdare samhällsklimat, ett bristande föräldraansvar och en nedmonterad välfärd som inte klarar att fänga upp unga i behov av hjälp. Skolan är en spegling av övriga samhället, inte ett enskilt problem. Psykisk ohälsa bland unga ökar och vi vill se en bredare och mer välfungerande samverkan mellan skola, barn- och ungdomspsykiatri, polis och socialtjänst för att vända den nedåtgående spiralen.

Det krävs en verklig samhällsmobilisering för att åtgärda denna allvarliga situation. Därför kräver Sveriges Lärare en nationell samordnare för att leda arbetet mot skolvåldet och säkerhetsställa att mer görs.

Sveriges Lärare har manat till en så kallad myndighetsallians, där flera myndigheter krokar arm i krafttag mot det våld som är många lärares och elevers vardag i den svenska skolan i dag. Skolans problem är inte avsaknaden av lagar och regler utan av tillräckliga resurser. Låt oss lägga fokus där det bör vara: En skola med en god arbetsmiljö för lärare och elever, där lärare har rätt förutsättningar att på ett tryggt sätt utbilda elever till fungerande samhällsindivider.

Anna Olskog

Förbundsordförande, Sveriges Lärare

Sammanfattning och slutsatser

Undersökningens huvudresultat

Rapporten visar att hot och våld har blivit en del av vardagen för många lärare. Samtidigt brister skolledningens stöd, anmälningar uteblir och många lärare upplever att våldet har blivit normaliserat.

Omfattande utsatthet för kränkningar, hot och våld

Var tredje lärare svarar att de själva har blivit utsatta för kränkningar, hot och våld under de senaste 12 månaderna och fyra av tio lärare svarar att de har sett annan personal på skolan bli utsatt. Värst ser det ut för lärare i fritidshem där sex av tio själva har blivit utsatta och sju av tio har sett kollegor bli utsatta. I fritidshem svarar var sjätte lärare att de varje vecka utsatts för fysisk kontakt som knuffar och slag. Var sjätte lärare i förskoleklass och lågstadiet svarar att de varje månad eller oftare har blivit hotad att elev ska slå dem. Var tionde lärare i mellanstadiet har flera gånger fått ett argt, otrevligt eller vulgärt meddelande av en elev. Var sjätte lärare i högstadiet svarar att de varje månad eller oftare har varit med om att elever skrikit, skällt eller svurit åt dem. Var tionde lärare i gymnasieskolan svarar att de flera gånger under de senaste tolv månaderna har varit med om att elever har utsatt dem för förolämpningar.

Otillräckligt med personal ökar förekomsten av hot och våld

Det finns signifikanta samband mellan tillgången till personal och förekomsten av hot och våld. De lärare som svarar att det finns otillräckligt med behöriga lärare, kuratorer/skolpsykologer, speciallärare/specialpedagoger, elevassistenter och kringpersonal (till exempel rastvärdar) har i högre utsträckning blivit utsatta för kränkningar, hot och våld jämfört med de som svarar att de har tillräcklig tillgång.

Oacceptabelt beteende från vårdnadshavare mot lärare

I fritidshem, förskoleklass och lågstadiet är det vanligast att lärare utsätts för en hotfull situation av vårdnadshavare. Ungefär var femte lärare i dessa skolformer har under det senaste året blivit utsatt för hotfulla situation flera gånger. För lärare i mellanstadiet, högstadiet och gymnasieskolan är det vanligast att bli utsatt för verbala hot och kränkningar. Var sjätte lärare i mellanstadiet, var tionde i högstadiet och var tjugonde i gymnasieskolan har under det senaste året blivit utsatt för detta flera gånger. Lärare i mellanstadiet är de som i störst utsträckning blir utsatta för hot och kränkningar av vårdnadshavare som sker digitalt.

Skolledningen och huvudmannens brister ökar risken för att utsättas

Få lärare upplever att skolledningen alltid agerar i akuta situationer. I fritidshem, förskoleklass och lågstadiet svarar endast var femte lärare att ledningen alltid agerar. Mer än var sjätte lärare uppger att skolledningen sällan eller aldrig stöttar den drabbade. Mellan var femte och var tredje lärare svarar att de aldrig anmält trots att de blivit utsatta för hot eller våld. Fyra av tio lärare uppger att anledningen är att de inte tror att en anmälan leder till åtgärd. Andra orsaker är tidsbrist och administrativa hinder samt upplevelsen att våldet är "vardag" och inte längre anmälningsvärt.

I samtliga skolformer finns det signifikanta skillnader beroende på i vilken utsträckning läraren upplever att skolledningen och huvudmannen tar hot och våld på allvar. Lärare som saknar detta förtroende rapporterar i högre grad att de själva har blivit utsatta. En annan tydligt relaterad

faktor är förekomsten av tydliga rutiner för att rapportera incidenter där lärare blivit utsatta. Här finns signifikanta skillnader i samtliga skolformer, där de lärare som svarar att det saknas tydliga rutiner i högre utsträckning är utsatta för kränkningar, hot och våld.

Hot och våld orsakar hälsopåverkan och psykisk påfrestning

Hot och våld i arbetet får tydliga konsekvenser för lärarnas hälsa. Hälften av lärarna upplever hög stress och har svårt att slappna av efter jobbet. Var tredje lärare rapporterar irritabilitet, nedstämdhet eller humörsvängningar. Var fjärde lärare har koncentrationssvårigheter eller svårt att somna. Fyra av tio känner sig stressade minst en dag i veckan på grund av hot och våld. Var fjärde funderar minst en gång i veckan på att byta arbetsplats och var femte överväger att lämna läraryrket helt.

Slutsats: Ett systemfel, inte enskilda incidenter

Hot och våld är inte längre enskilda extrema händelser utan ett systemfel. Det har blivit normaliserat bland både elever och vuxna i skolan och lärare vittnar om att de har slutat anmäla incidenter eftersom det sker så ofta. Läget är allvarligt och kräver omedelbara åtgärder. Hot och våld mot lärare är inte bara en skolfråga utan en samhällsfråga. När lärare inte längre vågar utföra sitt jobb fullt ut förlorar hela det demokratiska samhället på det.

Sammanfattning av krav från Sveriges Lärare

1. Investera i förskolan, fritidshemmen och skolan

Skolan är underfinansierad och kommunerna har inte lyckats ta ansvar för kvalitet och likvärdighet. Staten måste ta över huvudansvaret för finansiering och resursfördelning.

2. Reglera ramfaktorer

Undervisningstid, gruppstorlekar, lärartäthet samt tid för planering, för- och efterarbete måste regleras. Dessa villkor är avgörande för undervisningens kvalitet.

3. Alla elever ska få det stöd de behöver

Elever i behov av stöd ska få det i tid – även i fritidshem. Elevehälsan måste vara likvärdig i hela landet, med tillgång till rätt kompetenser och möjlighet till kraftigare stödundervisning.

4. När det förebyggande arbetet inte räcker till behövs statliga akutskolor

Statliga akutskolor bör införas för elever med våldsproblematik som inte kan vara kvar i sin ordinarie skolmiljö. Syftet är att skydda andra elever och personal, samtidigt som eleven får rätt stöd.

5. Skolledningar och huvudmän måste ta större ansvar i arbetet mot hot och våld

Nolltolerans mot hot och våld ska gälla i praktiken. Arbetsmiljöarbetet ska följas upp årligen, rutiner måste finnas och lärare ska få utbildning, handledning och stöd.

6. Det behöver ske en bättre samverkan mellan viktiga instanser

Skolan kan inte ensam hantera problem kopplade till psykisk ohälsa eller kriminalitet. Samverkan krävs mellan BUP, socialtjänst, polis och skola – med tydligt ansvar utanför skolväsendet.

7. Det behövs en myndighetsallians mot skolvåldet

Hot och våld i skolan är ett samhällsproblem. En gemensam kraftsamling mellan myndigheter krävs för att möta utmaningen.

Inledning

Att vara trygg på sin arbetsplats utan att utsättas för hot och våld kan tyckas vara en självklarhet för många. Tyvärr så ser det inte längre ut så för lärare. Enligt Arbetsmiljöverket är hot och våld i skolan ett växande problem och anmälningar till Arbetsmiljöverket om hot och våld i skolan har ökat kraftigt de senaste åren (Arbetsmiljöverket, 2025). Myndighetens granskning har visat att händelser kopplade till hot och våld på skolor finns hos alla typer av skolhuvudmän – oavsett storlek, skolform och organisationsform.

I SCB:s undersökning från 2017 om varför lärare har slutat som lärare, uppgav ungefär 15 procent av lärarna i grundskolan och 8 procent av lärarna i gymnasieskolan som lämnat yrket att otrygghet på grund av hot, våld eller trakasserier från elever varit ”en helt eller till stor del bidragande anledning till att lämna läraryrket”. Endast 40 respektive 27 procent av lärarna svarade att det inte bidrog alls. Hela 37 procent av lärarna i grundskolan och 23 procent av lärarna i gymnasieskolan svarade att det bidrog helt att de lämnade yrket var att det var psykiskt krävande, till exempel stress, förväntningar från vårdnadshavare. 44 procent svarade att det bidrog helt eller till stor del att de kände brist på stöd för att hantera svåra situationer med elever eller vårdnadshavare. Motsvarande andel för lärare i gymnasieskolan var 28 procent.

Skolan är en av Sveriges största arbetsplatser och verksamheten i skolan, både för elever och lärare, regleras av arbetsmiljölagen (1977:1160). Arbetsgivaren ska, enligt arbetsmiljölagen,

- Göra riskbedömning vilket innebär att identifiera risker för hot och våld i arbetsmiljön.
- Vidta åtgärder för att minska eller ta bort riskerna (till exempel larm, utbildning, beman-ning).
- Ta fram skriftliga rutiner för hur hot- och våldssituationer ska hanteras, inklusive hur perso-nal får stöd efter en händelse.
- Göra uppföljningar vilket innebär att händelser ska följas upp för att hindra att de upprepas.
- Personal ska få information och utbildning om riskerna och rutinerna kring hot och våld.

Denna rapport är en av två rapporter som handlar om hot och våld i skolan. Denna del kommer att fokusera på det hot och våld som lärare utsätts för medan del två, *Skolan som slagfält*¹, fokuserar på våld mellan elever. I analysen ingår skolformerna fritidshem, förskoleklass, grundsko-lan och gymnasieskolan².

¹ Rapporten *Skolan som slagfält – En rapport om hur kränkningar, hot och våld har normaliserats bland eleverna* släpps under hösten 2025.

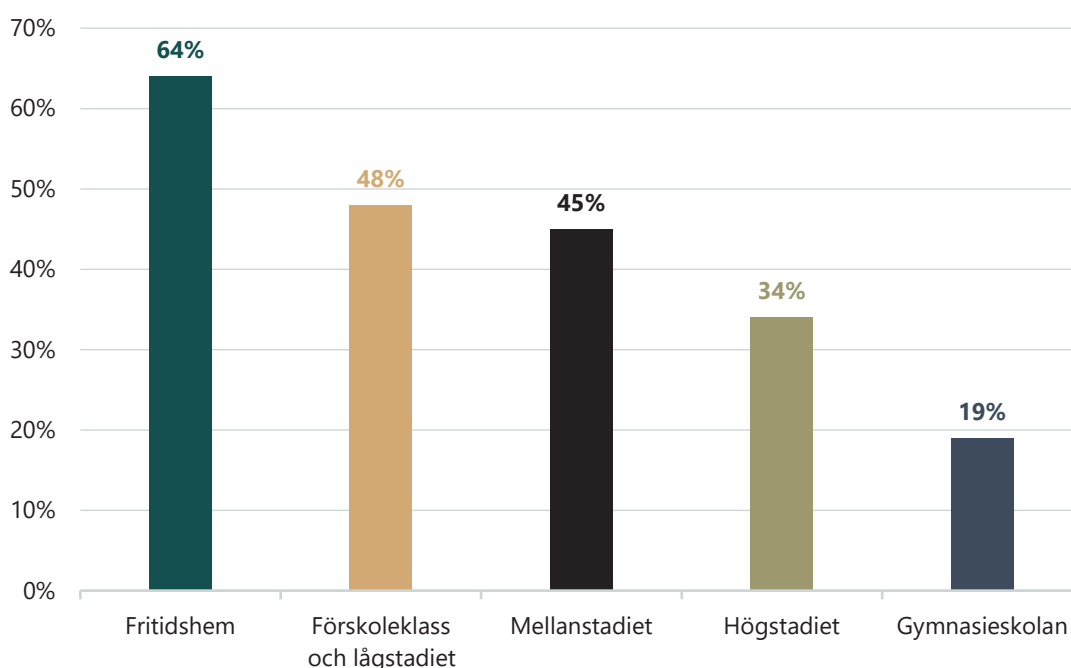
² Vuxenutbildning ingick i undersökningen men har exkluderats på grund av för få svarande.

Resultat

Lärares utsatthet för kränkningar, hot och våld

Lärares utsatthet för kränkningar, hot och våld kan komma både från elever och vårdnadshavare. Beroende på skolform så varierar andelen som under de senaste tolv månaderna har varit utsatt för kränkningar, hot och våld av elever eller vårdnadshavare (diagram 1). Lärare i fritidshem är de som i störst utsträckning har varit utsatta, hela 64 procent svarar detta. Motsvarande andel för lärare i förskoleklass och lågstadiet samt mellanstadiet är 48 respektive 53 procent. Nära var tredje lärare i högstadiet och nästan var femte lärare i gymnasieskolan har varit utsatta.

Diagram 1. Har själv varit utsatt av elev och/eller vårdnadshavare

Anm.: Baserat på svar från 1495 lärare.

Fråga: Har du under de senaste månaderna bevittnat eller blivit utsatt för hot, våld eller kränkningar i ditt arbete på skolan? Svar: Ja, jag har själv varit utsatt av elev och/eller vårdnadshavare.

Kränkningar, hot och våld från elever

För kränkningar, hot och våld från elever har vi ställt detaljerade frågor om olika typer, nämligen: verbalt, hot om våld, fysiskt och digitalt.

I tabell 1 finns olika typer av verbala hot och kränkningar. Det är vanligast att lärarna blir utsatta av elever som skriker och skäller på dem och därefter kommer förolämpningar. Det är dock stora skillnader mellan olika skolformer hur ofta detta sker. Värst ser det ut för lärare i fritidshem där majoriteten har svarat att det har hänt under de senaste månaderna och var tredje svarar att det händer varje vecka. Var femte lärare i förskoleklass/lågstadiet och var sjätte lärare i mellanstadiet svarar att det händer varje vecka. Det är inte lika vanligt för lärare i högstadiet och gymnasieskolan att bli utsatta. Men var tionde lärare i högstadiet svarar att de varje vecka blir utsatta för elever som skriker och skäller på dem.

”Reagerar knappt på att bli kallad jävla hora. Vardagsmat.”

— Lärare i lågstadiet

”Att bli kallad jävla bitch, din feta negerhora, jävla kärring, Karen (amerikanskt uttryck) håll käft, jag hatar dig. Två elever stod på skolgården och skrek gemensamt ut sitt hat mot mig mot så att alla kunde ta del av detta. Att ha skapat relationer med elever och sedan bli kallad detta är nedbrytande.”

— Lärare i mellanstadiet

”Jag har tidigare fått kommentarer om min rumpa. Jag har även sett en annan elev kränka en kollega genom att ’låtsas runka’ och kasta säden mot henne.”

— Lärare i gymnasieskolan

Tabell 1. Förekomst av olika typer av verbala kränkningar

	Skolform	Varje vecka	Varje månad	Några gånger per läsår	Aldrig
Hur ofta har det under de senaste 12 månaderna hänt att någon elev har skrikit, skällt eller svurit åt dig?	Fritidshem	36%	21%	5%	38%
	Förskoleklass/lågstadiet	22%	12%	10%	56%
	Mellanstadiet	19%	12%	9%	59%
	Högstadiet	10%	10%	11%	69%
	Gymnasieskolan	2%	3%	9%	86%
Hur ofta har det under de senaste 12 månaderna hänt att någon elev har utsatt dig för förolämpningar?	Fritidshem	32%	15%	11%	42%
	Förskoleklass/lågstadiet	20%	12%	11%	58%
	Mellanstadiet	16%	13%	9%	63%
	Högstadiet	8%	9%	12%	71%
	Gymnasieskolan	2%	3%	9%	86%
Hur ofta har det under de senaste 12 månaderna hänt att någon elev har utsatt dig för nedsättande kommentarer? (Kopplade till ditt kön, din religion, sexualitet eller funktionsvariation)	Fritidshem	4%	10%	18%	68%
	Förskoleklass/lågstadiet	4%	3%	5%	87%
	Mellanstadiet	6%	4%	10%	79%
	Högstadiet	2%	3%	8%	87%
	Gymnasieskolan	1%	1%	6%	92%
Hur ofta har det under de senaste 12 månaderna hänt att någon elev har utsatt dig för sexuella trakasserier?	Fritidshem	3%	2%	10%	86%
	Förskoleklass/lågstadiet	1%	0%	5%	94%
	Mellanstadiet	1%	1%	4%	94%
	Högstadiet	0%	1%	6%	92%
	Gymnasieskolan	0%	0%	3%	97%

Anm.: Baserat på svar från 1495 lärare.

”Kallad hora, bitch och idiot. Fått sparkar och slag. Man lär sig att inte ta åt sig! Men det är inte heller bra!”

— Lärare i fritidshem

I tabell 2 rapporteras hur ofta lärare blir utsatta för hot om våld. Detta gäller oavsett om man tror att eleven menar allvar eller inte. Även här är det vanligast förekommande för lärare i fritidshem. Var sjätte lärare i fritidshem blir varje vecka hotad att en elev ska slå dem och var tionde blir varje vecka hotad av elev att denne ska döda hen. Var tionde lärare i mellanstadiet har några gånger per läsår eller oftare blivit hotad av elev att denne ska döda hen.

”Riktat låtsasvapen mot mig klassrummet och fortsätter trots upprepade tillsägelser. Elev som är maskerad trots upprepade tillsägelser. Skapar oro och rädsla hos personal och elever.”

— Lärare i mellanstadiet

Tabell 2. Förekomst av olika typer av hot

	Skolform	Varje vecka	Varje månad	Några gånger per läsår	Aldrig
Hur ofta har det under de senaste 12 månaderna hänt att någon elev har hotat att slå dig – oavsett om du trott att personen menat det eller ej?	Fritidshem	17%	12%	21%	50%
	Förskoleklass/lågstadiet	10%	7%	14%	70%
	Mellanstadiet	3%	6%	13%	78%
	Högstadiet	1%	1%	8%	89%
	Gymnasieskolan	0%	0%	5%	95%
Hur ofta har det under de senaste 12 månaderna hänt att någon elev har hotat att döda dig – oavsett om du trott att personen menat det eller ej?	Fritidshem	4%	5%	16%	75%
	Förskoleklass/lågstadiet	3%	4%	9%	85%
	Mellanstadiet	1%	2%	8%	90%
	Högstadiet	0%	0%	6%	94%
	Gymnasieskolan	0%	0%	4%	96%
Hur ofta har det under de senaste 12 månaderna hänt att någon elev har hotat dig med ett vapen, tillhygge eller kniv, eller använt dem på ett hotfullt sätt?	Fritidshem	4%	3%	19%	75%
	Förskoleklass/lågstadiet	2%	2%	9%	87%
	Mellanstadiet	1%	1%	5%	93%
	Högstadiet	0%	0%	2%	97%
	Gymnasieskolan	0%	0%	1%	99%

Anm.: Baserat på svar från 1495 lärare.

”Elev har hotat att skjuta min dotter i knäet och stoppat en provsticka mot halsen på mig”

— Lärare i högstadiet

Av tabell 3 framgår att var sjätte lärare i fritidshem och var tionde i förskoleklass/lågstadiet varje vecka är med om att en elev stöter till, knuffar, griper tag eller smäller till dem. Var tionde lärare i mellanstadiet är med om detta varje månad eller oftare. I högstadiet svarar var tionde lärare att det händer några gånger per läsår eller oftare. Var femte lärare i fritidshem och var sjätte lärare i förskoleklass/lågstadiet är varje månad med om att elever slår, sparkar eller på annat sätt fysiskt skadar dem.

Tabell 3. Förekomst av olika typer av fysiskt våld

	Skolform	Varje vecka	Varje månad	Några gånger per läsår	Aldrig
Hur ofta har det under de senaste 12 månaderna hänt att någon elev har stött till, knuffat, gripit tag i eller smällt till dig?	Fritidshem	18%	18%	19%	45%
	Förskoleklass/lågstadiet	11%	10%	17%	62%
	Mellanstadiet	4%	8%	15%	74%
	Högstadiet	1%	3%	8%	88%
	Gymnasieskolan	0%	0%	3%	97%
Hur ofta har det under de senaste 12 månaderna hänt att någon elev har slagit, sparkat eller på annat sätt fysiskt skadat dig?	Fritidshem	8%	16%	30%	46%
	Förskoleklass/lågstadiet	8%	9%	16%	67%
	Mellanstadiet	1%	4%	15%	80%
	Högstadiet	0%	0%	3%	97%
	Gymnasieskolan	0%	0%	1%	99%
Hur ofta har det under de senaste 12 månaderna hänt att någon elev har kastat något på dig?	Fritidshem	3%	20%	29%	48%
	Förskoleklass/lågstadiet	6%	7%	17%	70%
	Mellanstadiet	1%	6%	16%	76%
	Högstadiet	2%	2%	11%	85%
	Gymnasieskolan	1%	1%	3%	96%
Hur ofta har det under de senaste 12 månaderna hänt att någon elev har rivit eller bitit dig?	Fritidshem	3%	10%	21%	67%
	Förskoleklass/lågstadiet	3%	5%	12%	80%
	Mellanstadiet	0%	1%	6%	93%
	Högstadiet	0%	0%	0%	100%
	Gymnasieskolan	0%	0%	0%	100%
Hur ofta har det under de senaste 12 månaderna hänt att någon elev har spottat på dig?	Fritidshem	1%	2%	20%	77%
	Förskoleklass/lågstadiet	2%	4%	8%	86%
	Mellanstadiet	0%	2%	5%	94%
	Högstadiet	0%	0%	1%	99%
	Gymnasieskolan	0%	0%	1%	99%

Anm.: Baserat på svar från 1495 lärare.

”En elev fick ett vredesutbrott och slängde stolar och krukväxter omkring sig. Jag och en kollega träffades av flygande stolar.”

— Lärare i gymnasieskolan

”Förra året blev jag slagen av en elev upprepade tillfällen. Knytnävsslag i magen och bröstet. Detta skapade stress, oro & otrygghet. Har haft elever som välter/kastar möbler/stolar mot mig/andra elever. Elevers utåtagerande beteenden har eskalerat.”

— Lärare i mellanstadiet

I tabell 4 rapporteras kränkningar och hot som sker digitalt. För denna typ är det mer vanligt att det sker från mellanstadiet och uppåt. Ungefär var tionde lärare i mellanstadiet och var tjugonde i högstadiet och gymnasieskolan har flera gånger under de senaste tolv månaderna fått ett argt, otrevligt eller vulgärt meddelande från elever. Var tjugonde lärare i mellanstadiet och högstadiet har varit med om att någon spridit information, bilder eller filmklipp på dem och blivit utsatta för smutskastning eller negativ exponering på sociala medier.

”Jag har fått ett dödshot skickat till mig på skolans tillhandahållna chatt, av mycket otrevlig elev som var missnöjd med bedömningen på en skrivuppgift.”

— Lärare i högstadiet

Tabell 4. Förekomst av olika typer av hot och kränkningar som sker digitalt

Har du några gånger eller oftare under de senaste 12 månaderna, via telefon, mejl, sociala medier eller andra plattformar, från en elev på skolan eller som du tror är en elev på skolan ...	... fått ett argt, otrevligt eller vulgärt meddelande?	... varit med om att någon utan ditt medgivande spridit information, bilder och filmklipp på dig?	... smutskastat dig eller utsatt dig för negativ exponering på sociala medier t.ex. TikTok eller Whatsapp?	... blivit hotad att du ska bli skadad/dödad?
Fritidshem	4%	1%	2%	4%
Förskoleklass/lågstadiet	3%	1%	0%	0%
Mellanstadiet	9%	9%	6%	4%
Högstadiet	8%	8%	6%	3%
Gymnasieskolan	9%	5%	2%	2%

Anm: Baserat på svar från 1495 lärare.

Hot och våld från vårdnadshavare

I diagram 2 rapporteras utsatthet av olika typer av hot och våld av vårdnadshavare. Det är vanligast att lärare blir utsatta för hotfulla situationer och verbalt våld av vårdnadshavare och det är vanligare att lärare som har yngre eller jämfört med de lärare som har äldre elever. Var femte lärare i fritidshem, förskoleklass/lågstadiet och var sjätte i mellanstadiet har varit med om att vårdnadshavare några gånger under de senaste tolv månaderna utsatt dem för hotfulla situationer, var sjätte lärare i dessa skolformer har även varit med om verbalt våld. Motsvarande andel i högstadiet är var sjätte och var tionde. Var tjugonde lärare i fritidshem, förskoleklass/lågstadiet har även några gånger varit med om att vårdnadshavare hotar om att ta till våld.

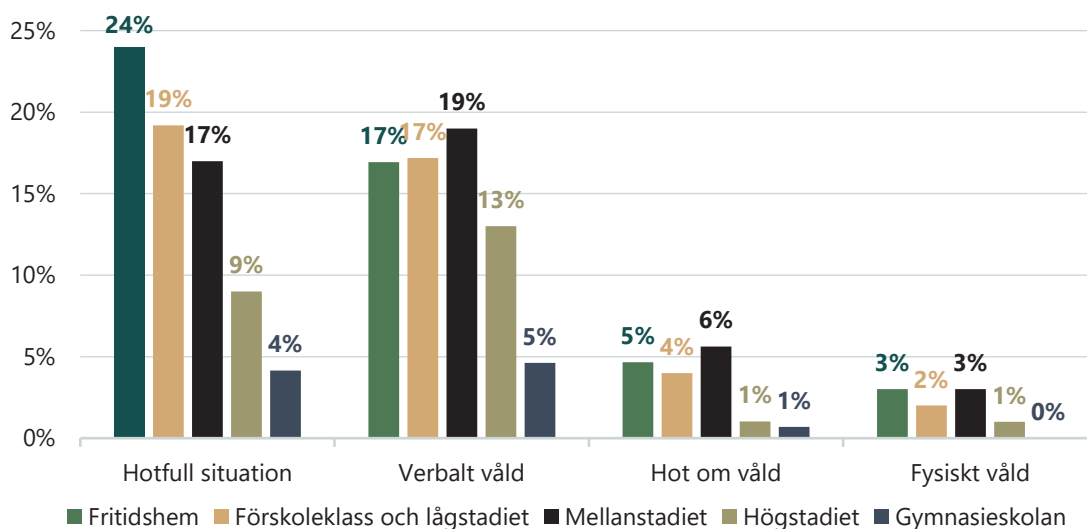
”Ett föräldrapar hotade att mitt liv skulle bli mycket jobbigt om de inte fick sin vilja igenom. De skrek och hade sig.”

— Lärare i mellanstadiet

”Vårdnadshavaren (vh) kom när några barn blivit tillsagda flera ggr och jag höjde rösten då sa vh att jag skulle passa mig när jag var ute och gick då kunde jag få en smäll när som helst. Några år sedan men yngre syskon går på skolan och jag undviker vh närhelst jag träffar på honom.”

— Lärare i fritidshem

Diagram 2. Utsatt av vårdnadshavare minst några gånger under det senaste året

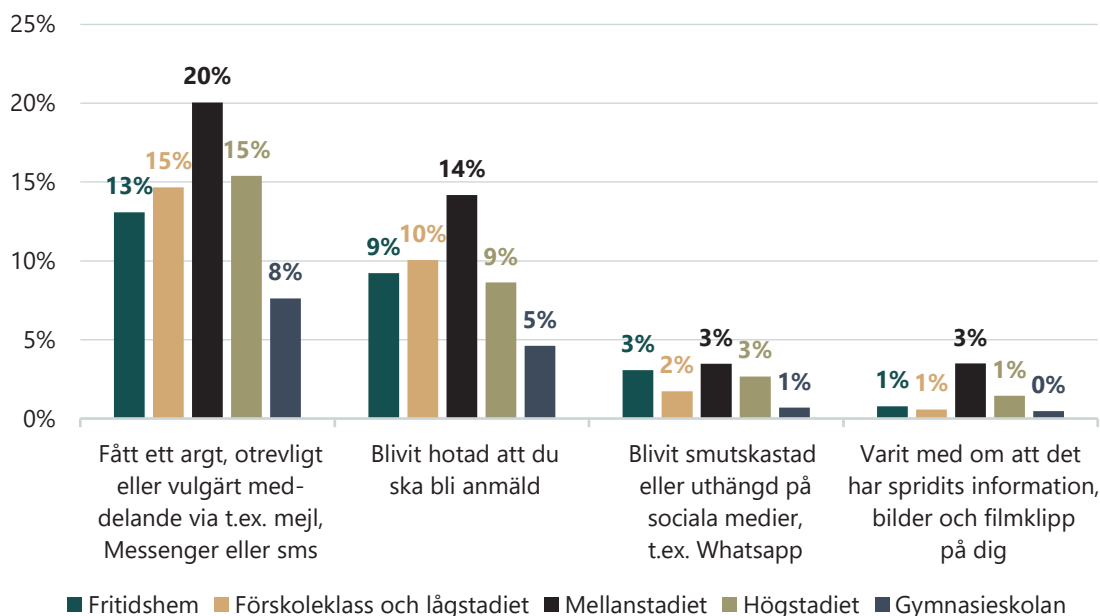
Anm.: Baserat på svar från 1495 lärare.

När det gäller kränkningar och hot från vårdnadshavare som sker digitalt är det vanligast att lärare i mellanstadiet blir utsatta för detta (diagram 3). Var femte lärare i mellanstadiet har minst några gånger under de senaste tolv månaderna fått ett argt, otrevligt eller vulgärt meddelande av vårdnadshavare. Var tionde lärare i grundskolan, förskoleklass och fritidshem har några gånger även blivit hotade att de ska bli anmälda.

”Arga samtal och SMS om att jag inte kan mitt jobb efter att ha talat om hur deras barn beter sig eller när CSN har dragits in har jag varit med om hot mot mig som person och att jag ska bli anmäld”

— Lärare i gymnasieskolan

Diagram 3. De som under de senaste tolv månaderna, några gånger eller fler, har varit med om hot och kränkningar digitalt

Anm.: Baserat på svar från 1495 lärare.

Vad påverkar utsattheten?

För att undersöka vad som påverkar lärares utsatthet har flera sambandsanalyser genomförts. Endast de faktorer som är signifikanta kommer presenteras³ (tabell 5). Tillgång till behöriga lärare, kuratorer och kringpersonal är de faktorer som har starkast signifikans när det gäller utsatthet för kränkningar, hot och våld. Även specialpedagoger/speciallärare och elevassistenter har en signifikant påverkan på utsattheten även om den inte är lika stark.

Tabell 5. Faktorer som samvarierar med lärares utsatthet

Tillgång till...	Andel utsatta vid tillräcklig tillgång	Andel utsatta med otillräcklig tillgång	p-värde
Behöriga lärare	29%	48%	<0,001**
Kurator	31%	43%	<0,001**
Specialpedagog/speciallärare	33%	39%	0,025*
Elevassistenter	33%	40%	0,013*
Kringpersonal	29%	41%	<0,001**

Anm.: * = $p < 0,05$; ** = $p < 0,001$ Baserat på svar från 1354 till 1520 respondenter.

I tabell 6 rapporteras ytterligare faktorer som samvarierar med graden av utsatthet för hot och våld. Att lärare har bevittnat att elever utövar hot och våld mot andra elever är en faktor som visar signifikant skillnader i samtliga skolformer. Det innebär att lärare som har sett elever utöva hot och våld i högre grad svarar att de själva har blivit utsatta. Även huruvida lärare upplever att skolledning och huvudman tar hot och våld på allvar är starkt kopplat till grad av utsatthet. I samtliga skolformer är skillnaderna signifikanta beroende på i vilken utsträckning läraren upplever att skolledningen och huvudmannen tar hot och våld på allvar. Lärare som svarar att deras skolledning och huvudman inte tar hot och våld på allvar rapporterar i högre grad att de själva har blivit utsatta.

En annan tydligt relaterad faktor är förekomsten av tydliga rutiner för att rapportera incidenter där lärare själva har blivit utsatta. Här finns signifikanta skillnader i samtliga skolformer, där frånvaro av tydliga rutiner sammanfaller med högre andel utsatta.

När det gäller inom- och utomhusmiljön varierar resultatet. Inomhusmiljön uppvisar signifikanta samband med utsatthet i förskoleklass/lågstadiet och gymnasieskolan, det vill säga vid bristfällig miljö ökar risken av utsatthet. I övriga skolformer förekommer linjära samband (ökad utsatthet vid bristfällig miljö) men dessa når inte signifikans. Utomhusmiljön är signifikant i tre skolformer: förskoleklass/lågstadiet, mellanstadiet och gymnasieskolan. I fritidshem och högstadiet finns däremot ingen signifikant samband, även om det finns tendenser till ökad utsatthet i samband med bristfällig utomhusmiljö. Det bör dock noteras att antalet respondenter i fritidshem var betydligt färre än i övriga skolformer, vilket kan påverka möjligheten att påvisa statistiskt signifikanta skillnader även om sådana skillnader kan förekomma i praktiken. Bristande signifikans bör därmed tolkas med viss försiktighet i denna skolform.

³ Följande faktorer har analyserats där det antingen inte fanns några signifikanta skillnader eller att det endast fanns skillnad för någon enstaka skolform. Socioekonomi (signifikant skillnad för gymnasieskolan där de som hade elever från socioekonomiskt svaga familjer var mer utsatta), skolstorlek, kön och kommunstorlek.

Tabell 6. Faktorer som samvarierar med utsatthet, uppdelat per skolform

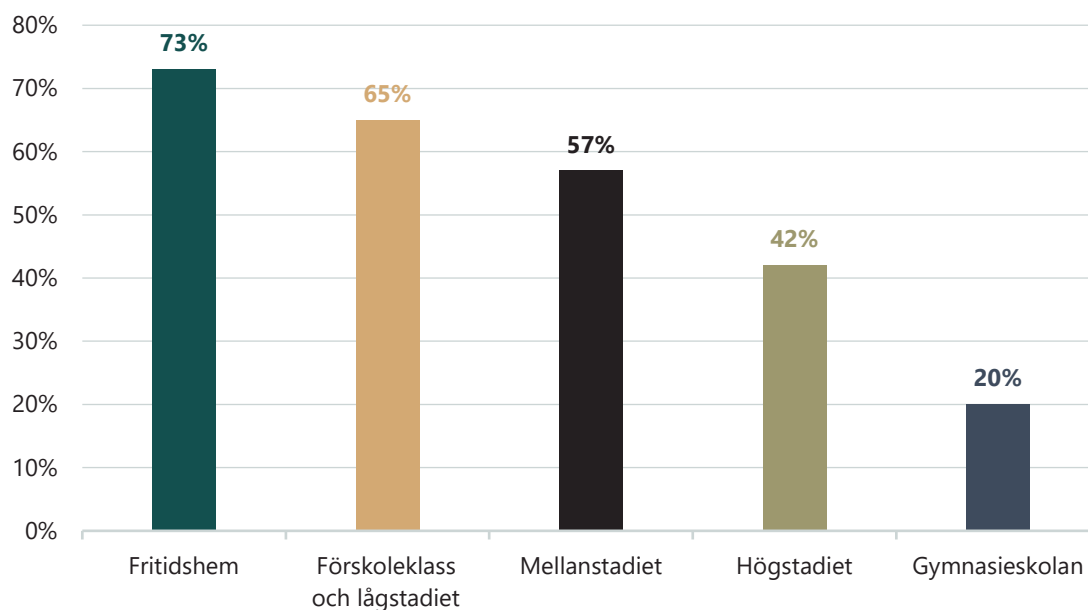
Faktor	Fritidshem	Förskoleklass och lågstadiet	Mellanstadiet	Högstadiet	Gymnasieskolan
Sett elever utöva hot och våld mot andra elever	☑	☑	☑	☑	☑
Huruvida skolledningen tar hot och våld på allvar	☑	☑	☑	☑	☑
Huruvida huvudmannen tar hot och våld på allvar	☑	☑	☑	☑	☑
Huruvida det finns en tydlig rutin för att rapportera hot och våld-incidenter när lärare blir utsatta	☑	☑	☑	☑	☑
Huruvida inomhusmiljön är anpassad för att skapa trygghet	☒	☑	☒	☒	☑
Huruvida utomhusmiljö är anpassad för att skapa trygghet	☒	☑	☑	☒	☑

Anm.: ☑ = Signifikant skillnad; ☒ = ingen skillnad; ☒ = ej signifikant skillnad.

Hot och våld mot annan personal

Av diagram 4 framgår att majoriteten av lärare i fritidshem, förskoleklass, lågstadiet och mellanstadiet har sett annan personal bli utsatt för hot, våld och kränkningar av elever. Hela sju av tio lärare i fritidshem har varit vittne till det. I högstadiet svarar fyra av tio lärare att de sett det, medan var femte lärare i gymnasieskolan har sett det.

Diagram 4. Lärare som har sett annan personal bli utsatt för kränkningar, hot och våld av elever

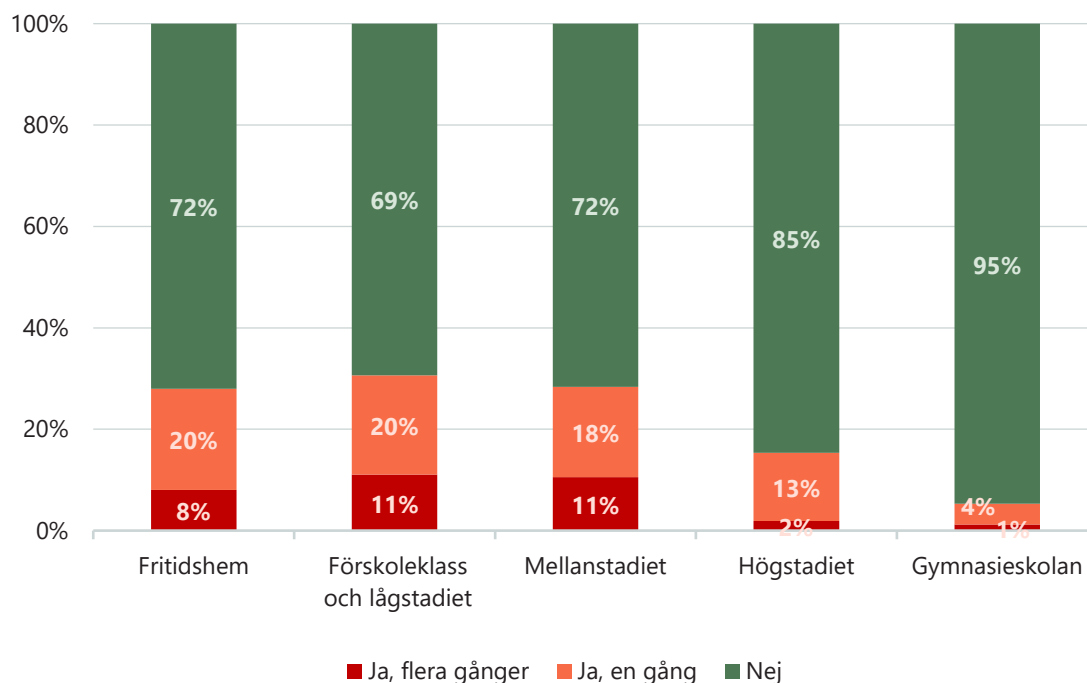

Anm.: Baserat på svar från 1495 lärare.

Fråga: Har du under de senaste månaderna bevittnat eller blivit utsatt för hot, våld eller kränkningar i ditt arbete på skolan? Ja, jag har sett elever utföra kränkningar, hot eller våld mot annan personal.

Av diagram 5 framgår att var tionde lärare i förskoleklass, lågstadiet och mellanstadiet har svarat att det flera gånger under de senaste tolv månaderna har hänt att någon i personalen har blivit så pass allvarligt skadad i en våldssituation att det har varit nödvändigt med sjukvård. Mer än var fjärde lärare i fritidshem, förskoleklass, lågstadiet och mellanstadiet har svarat att det har hänt minst en gång.

Diagram 5. Har någon i personalen blivit så pass allvarligt skadad i en våldssituation att sjukvård har varit nödvändig?

Anm.: Baserat på svar från 1329 lärare.

Fråga: Har det under de senaste 12 månaderna hänt att någon i personalen har blivit så pass allvarligt skadad i en våldssituation att hen har behövt uppsöka sjukvård?

Skolledningens arbete med hot och våld

Majoriteten av lärare svarar att det finns en tydlig rutin för att rapportera hot och våld-incidenter när det gäller elever (diagram 6). Var tredje svarar att det finns men att den inte fungerar så bra. Något fler fyra av tio lärare i fritidshem svarar detta. Var tionde lärare i gymnasieskolan vet inte om det finns någon rutin. För övriga skolformer är denna andel betydligt lägre.

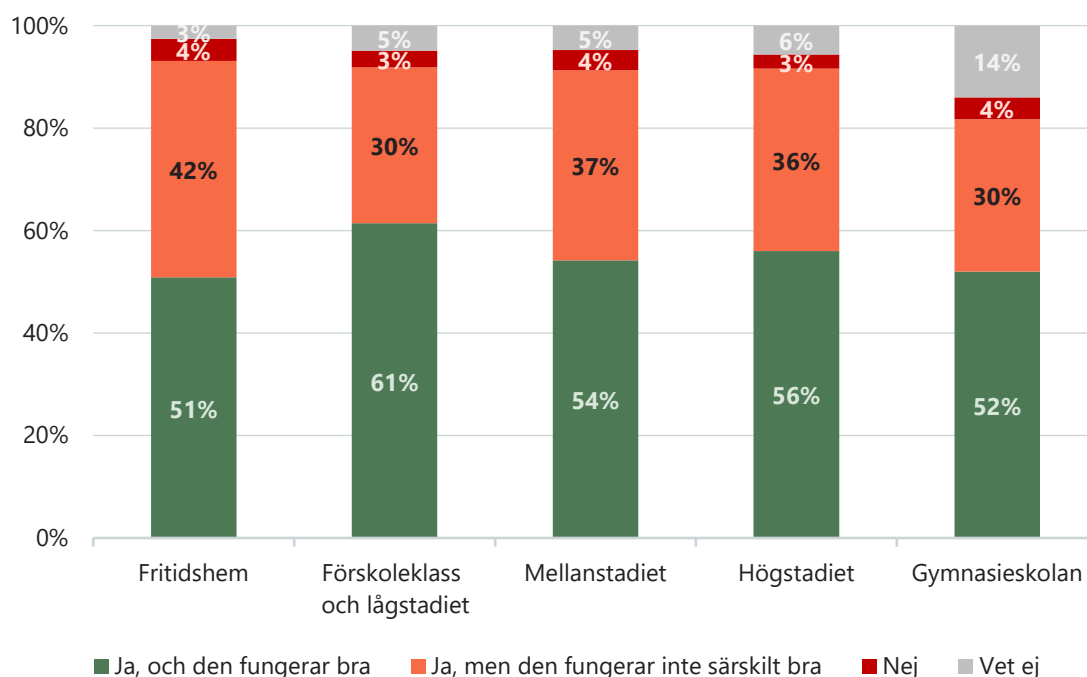
”Riskbedömningar ignoreras och uppdateras inte om resurser saknas för åtgärder. Så även om rutiner finns saknas förutsättningar för långsiktiga lösningar.”

— Lärare i högstadiet

”Det som ökar hos oss är elevers våld mot vuxen. Det sker oftast på mellanstadiet och handlar om att det är för få vuxna i organisationen. Ett stort problem är förvaltningens frånvaro av tydliga rutiner för hanterandet av dessa situationer. Det måste vara klart och tydligt för vuxna i skolan, rektor och vårdnadshavare.”

— Lärare i mellanstadiet

Diagram 6. Finns tydlig rutin för att rapportera hot och våld gällande våld mot elever?

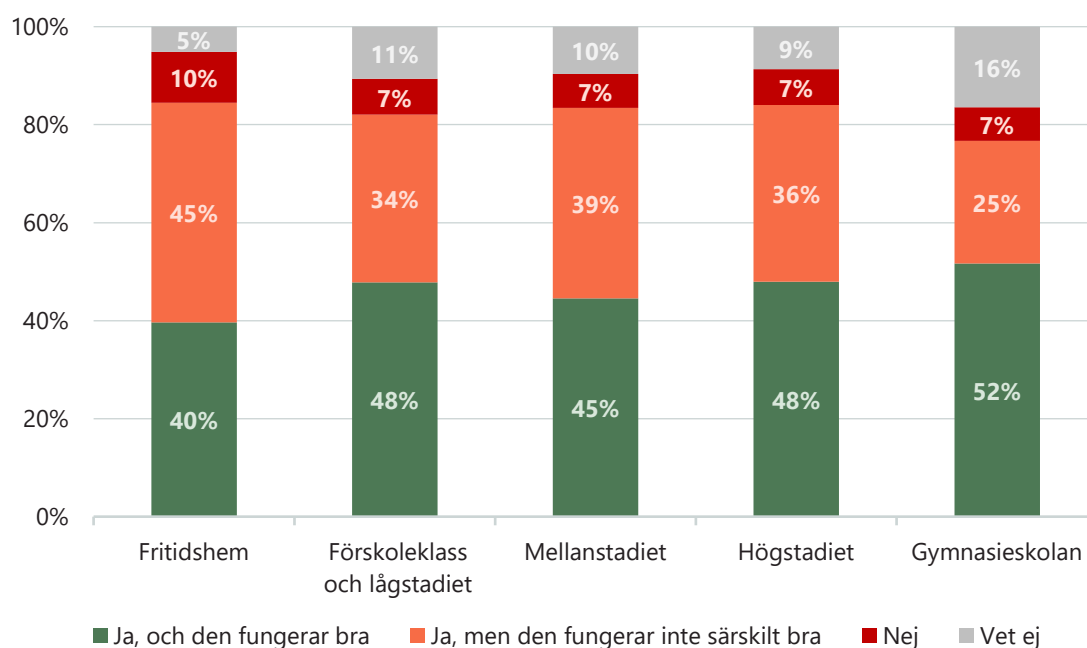

Anm.: Baserat på svar från 1396 lärare.

Fråga: Finns det på skolan en tydlig rutin för att rapportera hot och våld-incidenter? Med det menar vi att det är klart vem man ska vända sig till, hur rapporten ska göras och vad som händer efteråt – för hot och våld mellan elever.

Det är något färre som svarar att de har en tydlig rutin gällande lärare jämfört med elever (diagram 7). Något fler som är osäkra om det finns en rutin.

Diagram 7. Finns det en tydlig rutin för att rapportera hot och våld gällande våld mot lärare?

Anm.: Baserat på svar från 1384 lärare.

Fråga: Finns det på skolan en tydlig rutin för att rapportera hot och våld-incidenter? Med det menar vi att det är klart vem man ska vända sig till, hur rapporten ska göras och vad som händer efteråt – för hot och våld mot lärare.

”Vår rektor har sagt att vi inte ska anmäla sådant som vi själva utsätts för om det inte hade varit risk för ens liv (och menar då att vi enbart ska anmäla det som sker mellan elev–elev, då anmälningar när vi blivit utsatta för våld och hot inte leder till något annat än mer-arbete för henne.”

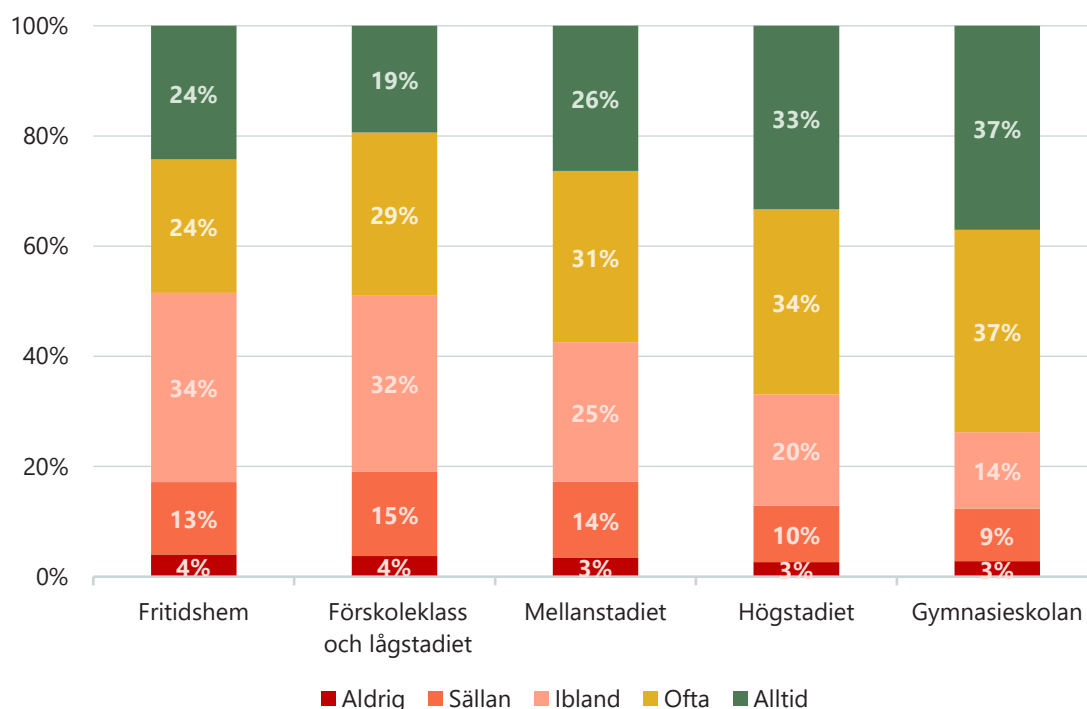
— Lärare i lågstadiet

Lärare i förskoleklass och lågstadiet är de lärare som i minst utsträckning, 19 procent, svarar att skolledningen alltid agerar och sätter in nödvändiga åtgärder när en akut situation med hot och våld uppstår (diagram 8). Lärare i gymnasieskolan är de som i störst utsträckning, 37 procent, som svarar att skolledningen alltid agerar. Var sjätte lärare i fritidshem, förskoleklass, lågstadiet och mellanstadiet svarar att skolledningen aldrig eller sällan agerar.

”Jag tycker att skolledningens passivitet normaliserar ett icke-accepterat beteende. Lärare tycks i stället vara problemet och det skylls på att lärare inte har relationellt fokus eller inte använder pbs eller lågaffektivt bemötande. Tydligt är tanken att elever inte kan bete sig väl om de inte har en djupt personlig relation till ämnesläraren. Samtidigt ökar klasstorlekar och undervisningstid så att möjligheterna för att lära känna individerna minskar.”

— Lärare i högstadiet

Diagram 8. Hur ofta agerar skolledningen när en akut situation med hot och våld uppstår?

Anm.: Baserar på svar från 1212 lärare.

Fråga: När en akut situation med hot eller våld uppstår på skolan, hur ofta agerar skolledningen direkt och sätter in nödvändiga åtgärder?

”Hotad med kniv inne i ett trångt utrymme, lyckades avvärja situationen. Rektor tog ett samtal med eleven. Ingen disciplinär åtgärd. Besvikelse, men ingen påföljd psykiskt hos mig.”

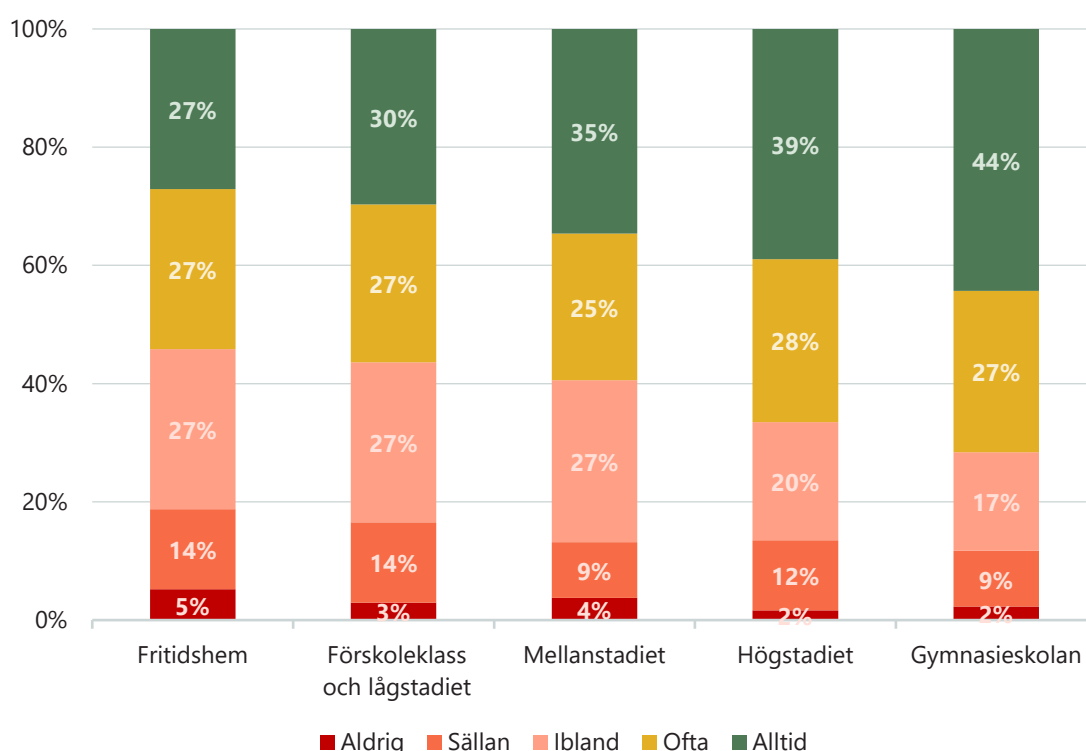
— Lärare i högstadiet

Även när det gäller stöd så är det lärare i förskoleklass och lågstadiet de lärare som i minst utsträckning svarar att skolledningen alltid ger stöd till den drabbade medan det är lärarna i gymnasieskolan som i störst utsträckning svarar att skolledningen alltid ger stöd (diagram 9). I fritidshem, förskoleklass och lågstadiet är det mer än var sjätte lärare som svarar att skolledningen aldrig eller sällan ger stöd till den drabbade.

”På sociala medier sprids bilder som elever tar på mig under skoldagen samt på bussen då jag åker kollektivt. Jag mår extremt dåligt varje dag och har svårt att sova. Jag gråter på kvällen eller så fort jag kommer hem. Jag får inget stöd från biträdande rektor då hen tycker att elevernas beteende är mitt fel och att jag är en dålig ledare, pedagog och säger att jag är en passiv och lat lärare.”

— Lärare i mellanstadiet

Diagram 9. Hur ofta ger skolledningen stöd till den drabbade?

Anm.: Baserat på svar från 1078 lärare.

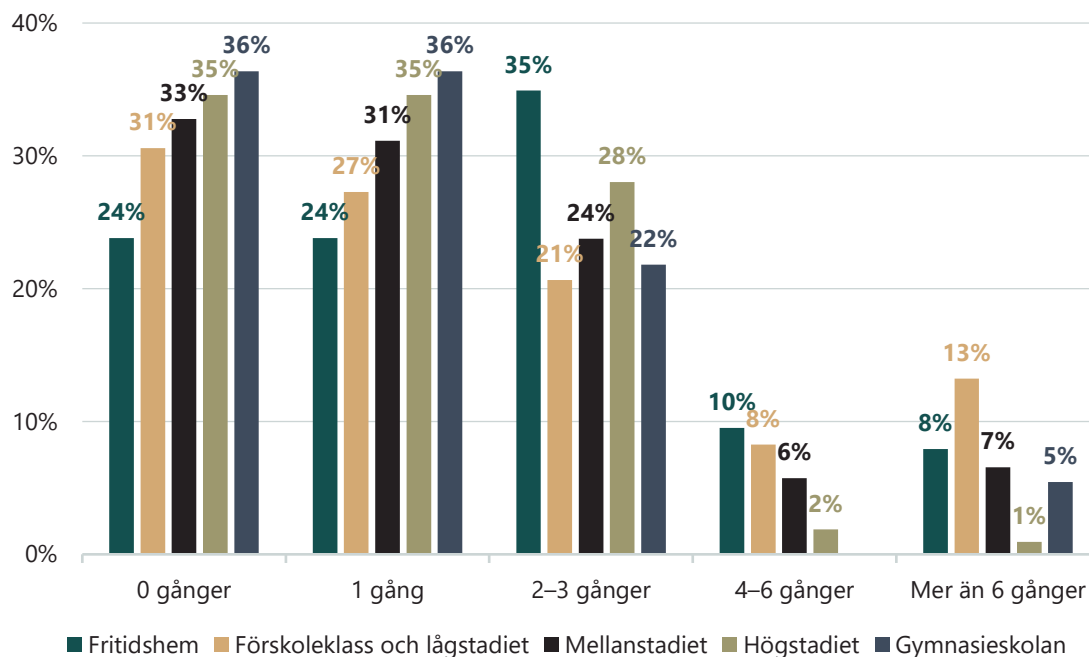
Fråga: När en akut situation med hot eller våld uppstår på skolan, hur ofta ger skolledningen stöd till den som drabbats?

”Det är en elev som jag har blivit konfronterad av för att jag tog ett föremål från eleven i klassrummet. Om den hade slängts, vilket jag befارade, hade den kunnat skada andra elever som också var där. Jag har blivit hotad med orden ’jag hoppas att du dör’ av den eleven. Jag har inte fått stöd av vare sig vårdnadshavare eller ledning. Tröttsamt. Visar på hur dåligt och rädda även skolledning är för att sätta ner foten.”

— Lärare i högstadiet

Mer än tionde lärare i förskoleklass och lågstadiet svarar att de under det senaste året har anmält hot- och våldsinceder där de själva har varit utsatta mer än sex gånger (diagram 10). Lärare i gymnasieskolan är de som i störst utsträckning, 36 procent, svarar att de aldrig har anmält trots att de har varit utsatta.

Diagram 10. Antal gånger läraren under det senaste året har anmält hot- och våldsincidenter där de själva har varit utsatta

Anm.: Baserat på svar från 413 lärare. Svarsalternativet "jag har inte varit utsatt för hot och våld" fanns. De som har svarat detta har plockats bort.

Fråga: Hur många gånger har du anmält hot- och våldsincidenter där du själv har varit utsatt till skolläningen under de senaste 12 månaderna?

Mellan var femte och var tredje lärare svarar att de aldrig har anmält trots att de har blivit utsatta. De som har svarat detta fick svara på varför de inte har anmält och analysen av dessa svar visar att det finns både strukturella hinder och en successiv normalisering av våldet. En av de vanligaste anledningarna är att man inte tror att det hjälper där fyra av tio lärare svarar detta. I de öppna svaren framkommer följande:

Praktiska och organisatoriska hinder

Många lärare pekar på tidsbrist som det mest avgörande hindret. Att anmäla tar tid, kräver dokumentation och upplevs som administrativt krävande. Dessutom är det många som beskriver att skolans rutiner är otydliga eller obefintliga, vilket skapar osäkerhet kring vad som ska rapporteras, hur det ska göras och till vem.

"Det ger ingen åtgärd, bara merarbete."

— Lärare i lågstadiet

Brist på stöd från ledningen

Flera lärare beskriver att de inte vågar eller orkar anmäla eftersom de inte upplever sig ha stöd från skolläningen. Några vittnar om att tidigare anmälningar inte tagits på allvar, att ledningen vill undvika dåligt rykte, eller att de som anmäler riskerar att själva bli ifrågasatta.

"Ledningen får kännedom om det men gör inget åt det. De säger att man måste tänka på barnets bästa, så även om en elev beter sig riktigt illa, kränker, hotar och skadar andra elever och personalen, berörs vissa barn inte av konsekvenstrappan."

— Lärare i lågstadiet

Upplevdes som ”inte allvarligt nog”

En stor del av svaren handlar om lärarens bedömning av situationen. Många beskriver att de inte anmält eftersom händelsen uppfattades som bagatellartad, eller som något som inte var avsiktligt farligt. I vissa fall grundades detta på en relation till eleven eller en förståelse för elevens bakomliggande svårigheter.

”Upplevde inte situationen som tillräckligt våldsam/hotfull för att anmäla.”

— Lärare i högstadiet

Normalisering och uppgivenhet

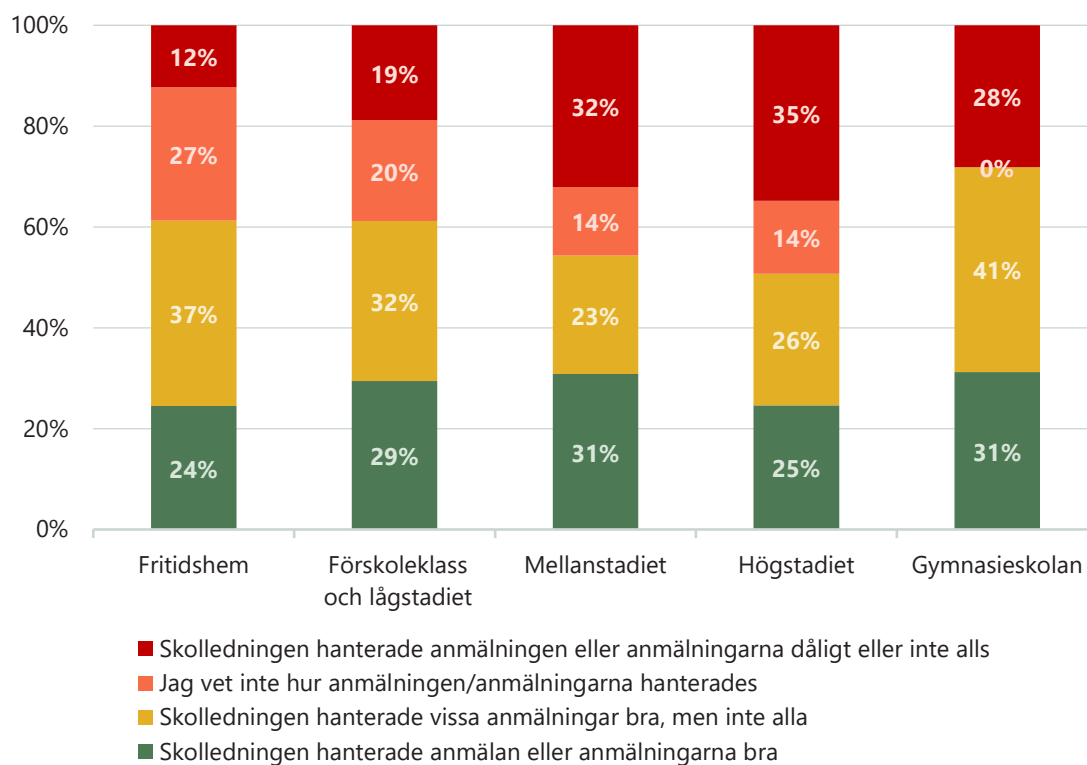
Flera vittnesmål tyder på en normalisering av våldet i skolmiljön. Lärare beskriver att de ”valt sina strider”, att de inte längre tänker på vissa beteenden som anmälningsvärda, eller att det helt enkelt sker så ofta att det blivit vardag.

”Man har fått en högre toleransnivå och accepterar att de yngre eleverna ibland slår sparkar på oss när de blir arga”

— Lärare i fritidshem

Ungefär var fjärde lärare svarar att skolledningen hanterade anmälan eller anmälningarna bra (diagram 11). Var tredje lärare i mellanstadiet och högstadiet svarar att skolledningen hanterade anmälningen/anmälningarna dåligt eller inte alls vilket är betydligt fler än i övriga skolformer. Inom fritidshem, förskoleklass och lågstadiet är det en stor andel (27 respektive 20 procent) som svarar att de inte vet hur anmälningarna hanterades.

Diagram 11. Hur bedömer du skolledningens hantering av de incidenter du har anmält?

Anm.: Baserat på svar från 279 lärare.

Fråga: Hur bedömer du skolledningens hantering av de incidenter du har anmält? Med hantering avses t.ex. om skolledningen tagit incidenten på allvar, gett dig stöd, vidtagit åtgärder och gett återkoppling.

”Jag har aldrig fått svar på åtgärder från skolledningen när jag har lämnat in arbetsskadeanmälan däremot har sjukvården anmält arbetsskadan vidare till Försäkringskassan. Tillbudsanmälan har inte genererat till någon som helst återkoppling från ledningen”

— Lärare i förskoleklass

”Något sorts direkt agerande sker vid våld och hot från skolledning men konsekvenserna börjar få minskad effekt på eleverna. Det är även inte tillräckliga eller fungerande åtgärder som sätts in. Exempelvis har kollegor anmält hotfulla/våldsamma händelser utan att få svar eller återkoppling.”

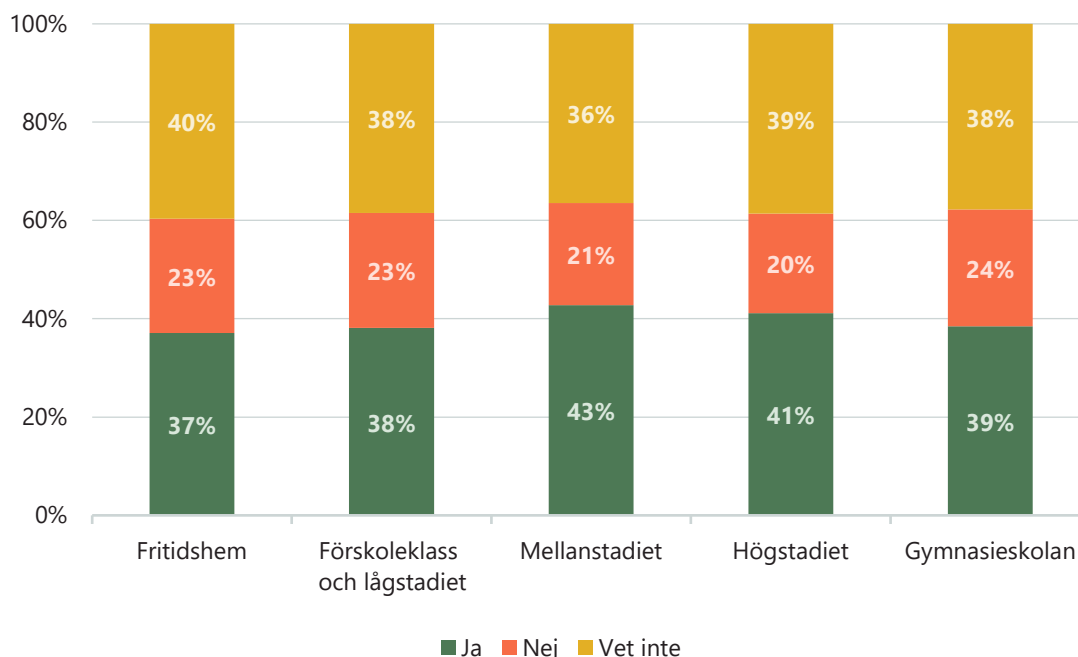
— Lärare i högstadiet

Fyra av tio lärare svarar att deras arbetsgivare under de senaste tolv månaderna genomfört riskbedömning för att identifiera situationer där hot och våld kan uppstå (diagram 12). Var femte svarar att arbetsgivaren inte har genomfört riskbedömning. Nästan fyra av tio svarar att de inte vet om arbetsgivaren har genomfört riskbedömningar.

”Vår ledning har vaknat för sent trots två riskbedömningar som jag varit med och skrivit, trots detta dragit ned på personal och flyttat trygga pedagoger. Kringpersonalen som hjälper till på raster, duschning och utanför klassrummet finns inte kvar, uppsagd.”

— Lärare i lågstadiet

Diagram 12. Har arbetsgivaren genomfört riskbedömningar under de senaste tolv månaderna?

Anm.: Baserat på svar från 1393 lärare.

Fråga: Har arbetsgivaren under de senaste 12 månaderna genomfört riskbedömning för att identifiera situationer där hot och våld kan uppstå?

Lite mer än var tredje lärare svarar att arbetsgivaren har satt in åtgärder för att minska att hot och våld uppstår (diagram 13).

”Vår chef sätter in resurser och agerar kraftfullt där det behövs.”

— Lärare i lågstadiet

Var fjärde lärare svarar att arbetsgivaren inte har satt in åtgärder. Den andelen är något högre för lärare i fritidshem där nära var tredje lärare svarar detta. En tredjedel av lärarna svarar att de inte vet om arbetsgivaren har satt in åtgärder.

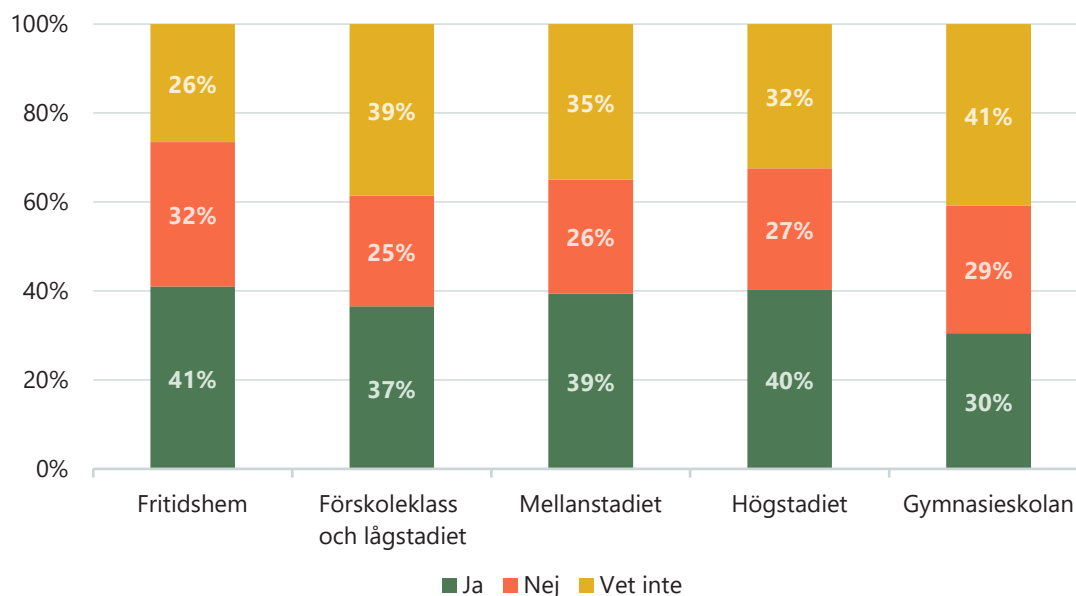
”Personal får samtalsstöd, osv men åtgärder som hjälper elever med detta beteende är obefintlig. Stora klasser och hög belastning för lärare gör att tryggheten för de andra eleverna minskar när det inte finns möjlighet att skapa mindre grupper ibland, och fler vuxna i elevernas närhet.”

— Lärare i mellanstadiet

”Något sorts direkt agerande sker vid våld och hot från skolledning men konsekvenserna börjar få minskad effekt på eleverna. Det är även inte tillräckliga eller fungerande åtgärder som sätts in. Exempelvis har kollegor anmält hotfulla/våldsamma händelser utan att få svar eller återkoppling.”

— Lärare i högstadiet

Diagram 13. Har arbetsgivaren under de senaste tolv månaderna satt in åtgärder för att minska att hot och våld uppstår?

Anm.: Baserat på svar från 1390 lärare.

Fråga: Har arbetsgivaren under de senaste 12 månaderna satt in åtgärder för att minska att hot och våld uppstår?

Konsekvenser av hot och våld

Det vanligaste problemet på grund av hot och våld är att man upplever högre stressnivåer och att man har svårt att slappna av efter jobbet (diagram 14). Ungefär hälften av lärarna upplever detta. Lärarna i förskoleklass, lågstadiet och mellanstadiet är de som i störst utsträckning svarar detta. Var tredje lärare svarar att de har känt irritabilitet, nedstämdhet eller humörsvängningar och var fjärde har haft minnes- eller koncentrationssvårigheter samt har haft svårt att somna.

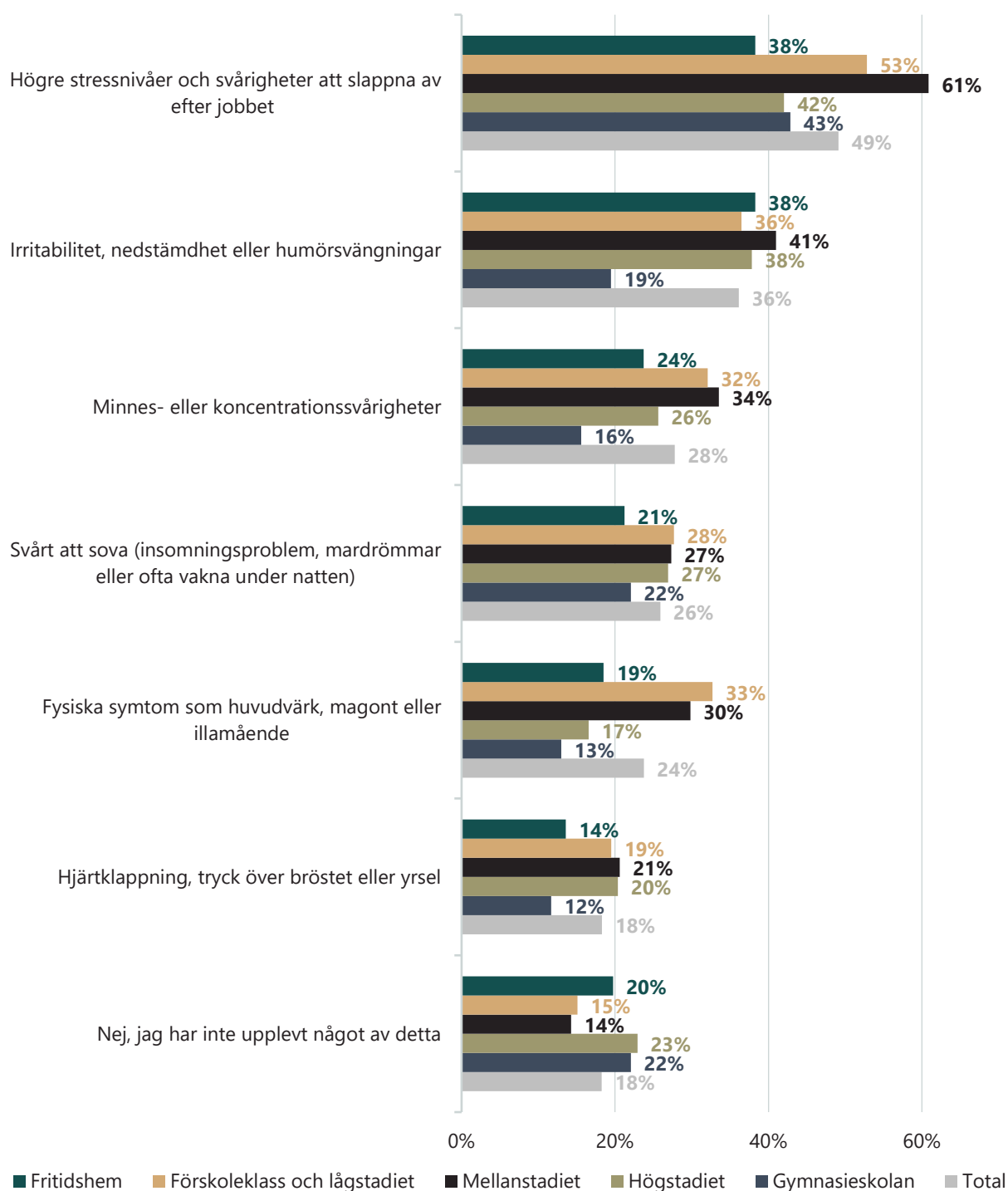
”Påverkar mycket utifrån känslan av att inte klara av dessa situationer och ökar det psykiska mående mycket med känsla av nedstämdhet och otillräcklighet.”

— Lärare i mellanstadiet

“Jag har blivit kallad din jävla hora och din jävla kärring upprepade gånger. En elev har sagt att han kan visa sitt tredje ben för mig. En elev har slängt med kraft ett paraply mot mig. Han försökte knuffa mig. Jag blev rädd. Detta hände för några år sedan. Jag blev mycket rädd. De här incidenterna gör att jag ångrar att jag pluggat till lärare.”

— Lärare i högstadiet

Diagram 14. Har upplevt något av följande på grund av problem med hot och våld på skolan under de senaste tolv månaderna

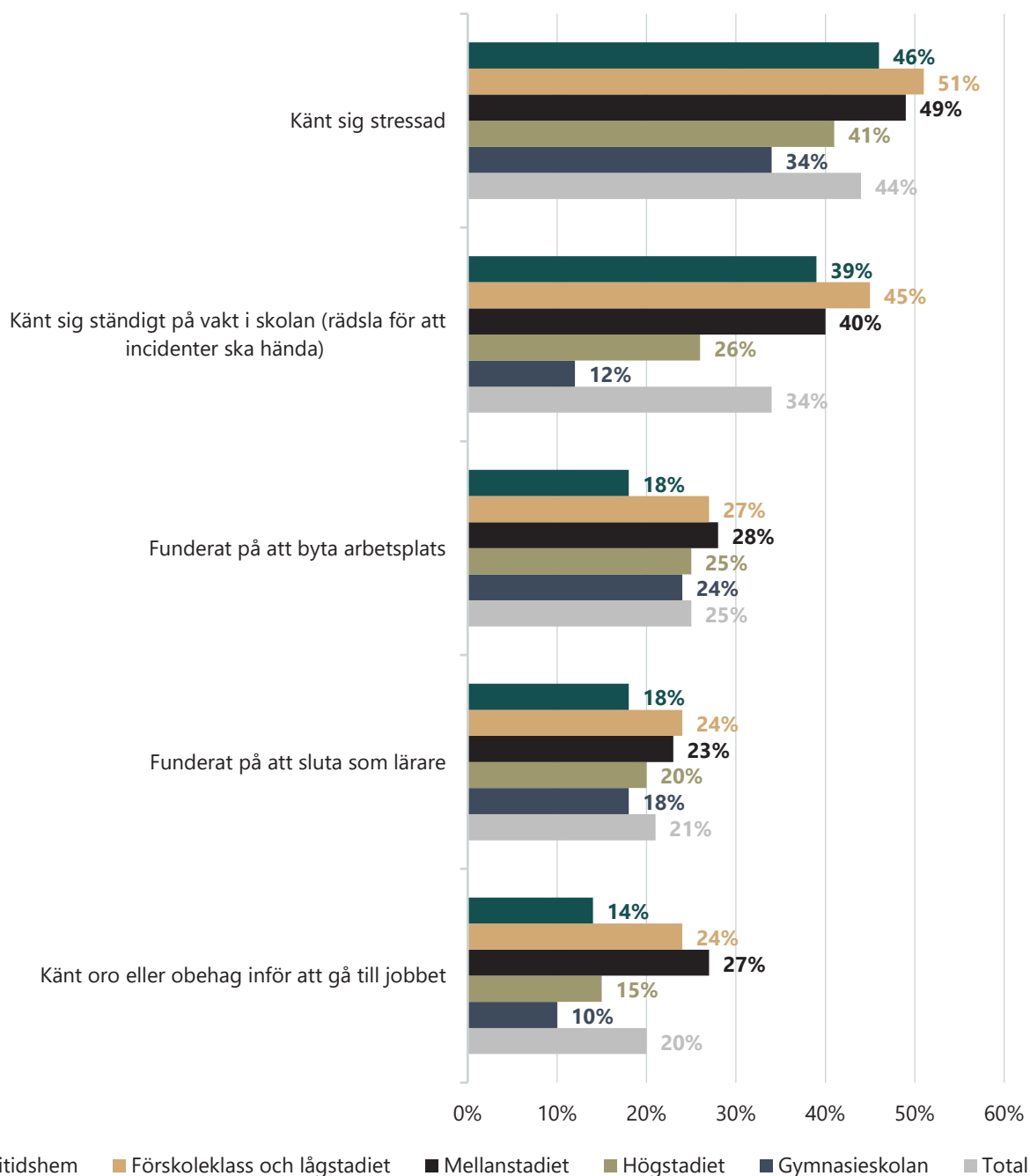

Anm.: Baserat på svar från 993 lärare.

”Arg vårdnadshavare (vh) reagerade starkt och hotfullt när vi tagit barns telefon och vh fick komma och hämta den hos oss i arbetsrummet, enligt ök med vh tidigare ska tilläggas. Därefter kom mail både till mig/oss i arbetslaget och ytterligare ett till rektor där vh var upprörd och hotfull. Efter möte vh/mentorer/rektor lugnade stämningen ner sig. Ingen ursäkt från vh dock. Man blir orolig och får ont i magen när man försöker göra sitt jobb och skapa trygghet men blir hotad i stället. Vi har väldigt liten trygghet på arbetsplatsen vi vuxna.”

— Lärare i mellanstadiet

Diagram 15. Minst en gång i veckan har jag,

Anm: Baserat på de 556 lärare som har svarat varje dag, flera gånger i veckan och en dag i veckan.
Fråga: Hur ofta har du på grund av problem med hot och våld på din skola under de senaste 12 månaderna ... ?

Diagram 15 (föregående sida) visar andelen lärare som minst en dag i veckan (sammanslagning av de som har svarat varje dag, flera dagar i veckan och en dag i veckan) har känt olika typer av negativa känslor kopplade till hot och våld. Lärare i förskoleklass, lågstadiet och mellanstadiet är de som i störst utsträckning upplever negativa känslor minst en gång i veckan. Fyra av tio lärare känner sig stressade minst en dag i veckan och var tredje svarar att de minst en dag i veckan känner sig ständigt på sin vakt på grund av hot och våld. Var fjärde lärare funderar minst en dag i veckan på att byta arbetsplats och var femte att de ska sluta som lärare. Var fjärde lärare i mellanstadiet har känt oro eller obehag att gå till skolan minst en gång i veckan.

”Skällsord, hot att slå, sexuella gester eller tolkningar av ord. Jag blir mest trött eller beroende på vem det är förbannad. Tänker ofta på att byta jobb för att det inte är roligt att jobba i skolan längre. Vi tar och ska lösa allt själva och det blir värre och värre.”

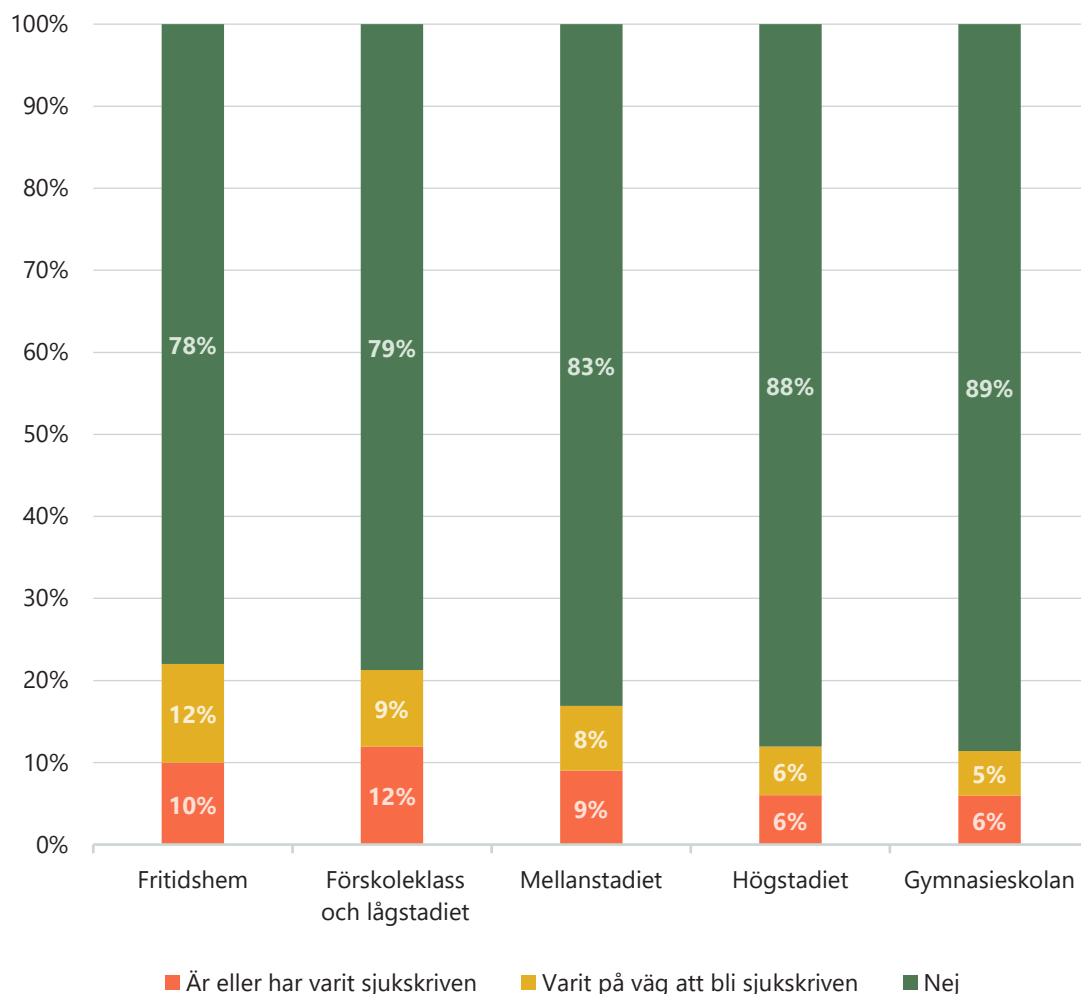
— Lärare i mellanstadiet

”Rädd för mig och min familj. Vill lämna yrket.”

— Lärare i gymnasieskolan

Var tionde lärare har varit sjukskriven på grund av hot och våld (diagram 16). Var tionde lärare svarar dessutom att de har varit på väg att bli sjukskrivna.

Diagram 16. Har du varit sjukskriven på grund av hot och våld?

Anm.: Baserat på svar från 1080 lärare.

”Jag har en vårdnadshavare till en elev i min klass som under 1,5 års tid har varit hotfull och aggressiv mot mig. Jag har varit långtidssjukskriven på heltid pga att den här personen har hotats och trakasserat mig. Det har påverkat mig väldigt negativt. Har fått mycket problem med stress, oro, ångest, och sömnproblem.”

— Lärare i lågstadiet

”Jag har en gränslös elev i min klass som i affekt ger sig på både elever och vuxna. Eleven är hotfull och utåtagerande. Flera gånger i veckan blir många elever rädda för denne. Jag har varit sjukskriven pga svår stress, mycket kopplat till denna elev.”

— Lärare i lågstadiet

Diskussion

Inte längre enskilda incidenter utan ett systemfel

När mer än var tredje lärare har varit utsatt för kränkningar, hot och våld och när fyra av tio lärare har blivit vittne när en kollega har blivit utsatt kan man inte längre prata om att om att hot och våld mot lärare är enskilda och extrema händelser, det är ett systemfel. Det finns stora skillnader mellan olika skolformer där lärare som har yngre elever i större utsträckning både är utsatta själva och blir vittnen när kollegor blir utsatta.

Värst är det för lärare i fritidshem där sex av tio själva har blivit utsatta och sju av tio har sett annan personal bli utsatt. I fritidshem svarar var sjätte lärare att de varje vecka utsatts för fysisk kontakt som knuffar och slag. Var sjätte lärare i förskoleklass och lågstadiet svarar att de varje månad eller oftare har blivit hotat att elev ska slå hen. Var tionde lärare i mellanstadiet har fått ett argt, otrevligt eller vulgärt meddelande av en elev. Var sjätte lärare i högstadiet svarar att de varje månad eller oftare har varit med om att elever skrikit, skällt eller svurit åt dem. Var tionde lärare i gymnasieskolan svarar att de några gånger per läsår eller oftare har varit med om att elever har utsatt dem för förolämpningar.

Resultaten talar sitt tydliga språk. Kränkningar, hot och våld har blivit så pass utbredd inom svensk skola att man måste betrakta det som ett systemfel.

Det allvarliga övertrampet från vårdnadshavare

Undersökningen visar att vårdnadshavare tar sig rätten att försöka bestämma hur saker och ting ska skötas i skolan. Det är problematiskt i sig men när de dessutom tar till kränkningar, hot och våld som verktyg för att få sin vilja igenom blir det oerhört problematiskt och till och med brottsligt. Det är en sak att hantera en arg elev i affekt, men en helt annan att få höra av en vuxen människa att "du ska passa dig när du går hem från jobbet". Vårdnadshavare använder sig även av sociala medier för att hänga ut och kränka lärare.

Samma resultatbild har framkommit i tidigare undersökningar, till exempel att det förekommer att vårdnadshavare hotar och utsätter lärare för kränkningar för att påverka undervisning och betygsättning (Sveriges Lärare, 2023; 2024). Även i denna undersökning framkommer det att lärare blir utsatta digitalt av vårdnadshavare. Till exempel har var femte lärare i mellanstadiet under de senaste tolv månaderna flera gånger fått arga, otrevliga eller vulgära meddelanden via till exempel mejl, Facebook messenger eller sms från vårdnadshavare och var tionde lärare i fritidshem, förskoleklass och i grundskolan har flera gånger blivit hotade att de ska bli anmälda av vårdnadshavare.

Lärare får hotfulla meddelanden eller får bilder och filmer utlagda på sociala medier där de hängs ut och förlöjligas. Detta får en snabb spridning och kan få en oerhörd psykisk effekt. Till skillnad från kränkningar, hot och våld i skolan, som trots allt slutar där och då, kan digitala kränkningar leva vidare i evighet, ses av tusentals och vara omöjliga att radera.

Från och med 2 juli 2025 är det olagligt att förolämpa lärare vid myndighetsutövning och det ska kunna straffas med böter eller fängelse i upp till sex månader. Det är dock en något otydlig gränsdragning så framtiden får utvisa hur effektiv lagen blir.

Våldet har normaliserats och är en del av vardagen

Det är särskilt oroande att våldet har normaliserats inte bara av elever utan även av lärare och skolledare. Lärare vittnar om att de har slutat reagera när de utsätts för till exempel kränkande ord eftersom det sker dagligen. Det gör att de väljer att inte rapportera incidenter med hot och våld. Det här riskerar dock att förflytta gränserna ännu mer för vad som kan anses vara accepterad behandling av andra. Det är oerhört viktigt att både skolledning och huvudmän tydligt markerar att ingen i skolan ska acceptera att utsättas för kränkningar, hot eller våld. Det räcker inte med att säga att det ska vara nolltolerans. Det behöver både finnas ett kontinuerligt förebyggande arbete på skolan och rutiner för vad man ska göra när hot och våld uppstår. Det förebyggande arbetet sker både genom att lärarna ges rätt förutsättningar och genom värdegrundsbete. Det behöver även genomföras riskanalyser. När och var riskerar situationer uppstå? Därefter behöver man sätta in åtgärder för att minska riskerna.

Ansvarsförskjutning sätter lärarna i kläm

Skolledningen agerar mer sällan i de skolformerna där hot och våld är mer vanligt. Det kan ha att göra med att de strukturella problemen är så pass stora att det är omöjligt att sätta in nödvändiga resurser. Samtidigt kostar det inget att faktiskt ta lärarna på allvar och visa förståelse. I den här undersökningen svarar flera lärare att skolledningen inte tar våldet mot lärare på allvar. De skyller i stället på lärarna att de inte är tillräckligt bra ledare eller att de får tåla att utsättas eftersom det är barn. Samtidigt får lärarna också ta kritiken från vårdnadshavarna som i sin tur kan vara arga och frustrerade att deras barn inte får det stöd de behöver eller att deras barn utsätts för hot och våld. Även i de fall som vårdnadshavarnas egna barn står för våldet så får lärarna ta emot kritik. Flera lärare svarar att vårdnadshavarna förväntar sig att lärarna och skolan ska stå för uppfostran.

När kränkningar, hot och våld blir en del av vardagen hamnar lärarna i en komplex situation. De behöver skydda sig själva för att inte bli utsatta, men även skydda andra elever så att inte de blir utsatta samtidigt som de har ett tillsynsansvar och ska tillgodose undervisningen. Det är en ekvation som inte går ihop. Det är orimligt att lägga hela ansvaret för en elevs komplexa beteende på en enskild lärare, särskilt när denne själv riskerar att bli hotad eller slagen. När det dessutom kan röra sig om att det är flera elever i varje klass, som vi har kunnat se i tidigare undersökningar, då skapas det en ohållbar situation.

Det svider som mest när man inte får stöd från sin skolledning

Att bli utsatt för kränkningar, hot och våld i sin yrkesroll är fruktansvärt och ingen ska behöva utsättas för det. Men det som är slående i undersökningen är att lärarna dessutom känner sig övergivna av skolledarna och att detta gör att allt känns mycket värre. Särskilt i de fall där skolledningen anser att lärarna måste tåla att bli utsatta eller att de blir tillsagda att de inte får göra anmälningar eftersom det skapar merarbete för skolledaren.

Det är viktigt att påpeka att även skolledare är under stor press, inte minst från huvudmännen att hålla budget. De blir också utsatta för hot och våld. Bristen på resurser gör att de tvingas skära ned på stödpersonal, inte ge särskilt stöd till de elever som behöver det och öka klasstorlekarna. Även om de förstår att det kommer innebära negativa konsekvenser. En stor skugga faller därför också på regeringen och huvudmännen. Samtidigt kostar det ingenting att ha nolltolerans för hot och våld. Det kostar inget att lyssna på lärarna och visa förståelse att det är oerhört påfrestande att dagligen befinna sig i en miljö där kränkningar, hot och våld förekommer. Det kostar inget att ta lärarnas upplevelse på allvar. Det kostar inget att tydligt markera mot vårdnadshavare att kränkningar, hot och våld inte är accepterat.

Skolan lämnas att hantera samhällsproblem

Det ökade problemet med kränkningar, hot och våld i skolan går att förstå som en reflektion av ett samhällsklimat präglad av ökande social oro och bristande stödstrukturer. Nedskränningarna i skolan gör att klasserna blir större, personaltätheten lägre och allt för många elever i behov av särskilt stöd får inte det stöd de behöver. Lärarna vittnar om att elever idag snabbare tar till våld. Det kan räcka med en liten händelse som till exempel att någon tränger sig i kön så utmynnar det i slagsmål. Vad detta beror på går det bara att spekulera kring, men generellt sett kan vi se att barn och unga mår allt sämre. Nedskränningarna i skolan gör att det blir färre vuxna, fler elever och stödfunktioner som rastvärdar och elevassistenter dras ned på. Vi kan också se i flertalet undersökningar att elever som är i behov av särskilt stöd inte får det stöd de behöver.

Vad krävs framåt?

Lösningen på problemet med hot och våld i skolan är både enkel och svår. Det går inte att sticka under stol med att vi står i en oerhörd svår situation med ökade inkomstklyftor, stor skolsegregation, ökad psykisk ohälsa bland barn och unga, en gängkriminalitet som går alltmer ned i åldrarna och på det, en värld i gungning. På det sättet känns lösningen svår. Samtidigt lyfter lärarna att vi på ett enkelt sätt kan minska problemet drastiskt. Den stora ökningen med andelen lärare som blir utsatta för hot och våld kan delvis kopplas ihop med nedskränningarna i skolan. Det gör att vi helt enkelt måste satsa på skolan igen.

Det behövs politiska beslut både på nationell och kommunal nivå så att lärarna får rimliga förutsättningar för att klara sitt kärnuppdrag. Det behövs fler vuxna i skolan. Både behöriga lärare och stödpersonal som stöttar både i klassrummet och mellan lektionerna. Elever som är i behov av stöd måste få det. Vi behöver inse att skolan inte är en fabrik där alla elever behöver samma sak. De elever som mår bättre i små undervisningsgrupper behöver få den möjligheten. Lärare måste få tid till planering samt för- och efterarbete. Vårdnadshavare måste börja ta sitt ansvar och inte skjuta över problemen på lärarna och skolan. Framför allt måste alla ha en nolltolerans gällande hot och våld i skolan.

Dessutom måste vi tala klarspråk: hot och våld mot lärare är inte bara en skolfråga utan en samhällsfråga. När lärare inte längre vågar utföra sitt jobb fullt ut, riskerar vi hela skolans uppdrag. I slutändan är det inte bara eleverna som förlorar på det utan hela det demokratiska samhället.

"Hot och våld i skolan känns onekligen lite dystopiskt, vi har just nu en pågående utbildning kring PDV, vilket får mig att faktiskt få känslor av överklighet. Dessa ord hör inte hemma på en skola eller i vårt samhälle som bygger på demokrati."

— Lärare i gymnasieskolan

Krav från Sveriges Lärare

1. **Investera i förskolan, fritidshemmen och skolan!** Staten måste ta över huvudansvaret för finansiering och resursfördelning för hela skolväsendet. Skolan är underfinansierad och kommunerna och övriga huvudmän har inte lyckats ta ansvar för likvärdighet och kvalitet.
2. **Reglera ramfaktorer som undervisningstid, tid för både planering samt för- och efterarbete, elev-/barngruppsstorlekar, minimibemanning och lärartäthet.** Alla dessa faktorer påverkar lärarnas möjlighet att lära eleverna det som de enligt läroplanen ska lära sig. De har rätt till behöriga lärare och det måste även finnas ett rimligt tak för antalet elever per klass/grupp så att undervisning kan utföras. Lärarna behöver tid för både planering samt för- och efterarbete eftersom det är en förutsättning för att undervisningen ska bli av god kvalitet.
3. **Alla elever ska få det stöd de behöver och få förutsättningar för att må bra i skolan.** Det innebär att de elever som är i behov av särskilt stöd måste få det och garantin om tidiga stödinsatser följas. Elevers rätt till stöd i fritidshemmet ska dessutom utgå från samma principer som under den obligatoriska delen av skoldagen. Elevhälsan måste bli likvärdig i hela landet. Huvudmännen måste ta ansvar och säkerhetsställa att det finns god tillgång till speciallärare, specialpedagoger, skolkuratorer, skolpsykologer och andra kompetenser. Det behöver finnas stödpersonal som tar hand om eleverna under lektionstid, såväl som mellan lektionerna. Det behöver finnas möjligheter för undervisning i liten grupp samt särskilda undervisningsgrupper.
4. **När det förebyggande arbetet inte räcker till behövs akutskolor.** För att göra akutskolorna till en möjlighet i hela landet bör dessa drivas av staten och kunna ta emot elever med våldsproblematik som inte kan vara kvar i sin vanliga skolmiljö. Syftet och behovet är att skydda både personal och andra elever samtidigt som den våldsamma eleven får det stöd och den undervisning hen behöver i en anpassad miljö.
5. **Skolledning och huvudmännen måste ta ett större ansvar i arbetet mot hot och våld.** Det krävs nolltolerans mot hot och våld i skolan. Politiker och huvudmän måste årligen följa upp arbetsmiljöarbetet kring hot och våld, centralt och ute på enheterna. Åtgärder ska vidtas när det krävs. Huvudmännen måste ha rutiner för arbetet mot hot och våld, om till exempel avstängningar, omplaceringar av elever, hantering av tillbud, samarbete med polis och socialtjänst. Arbetsgivaren måste också erbjuda mer utbildning, handledning och stöd.
6. **Det behöver ske en bättre samverkan mellan viktiga instanser** eftersom skolväsendet inte ensamma kan lösa de stora samhällsproblemen som finns. När barn är utsatta, oavsett om det är kopplat till psykisk ohälsa eller gängkriminalitet, så behöver det finnas en samordning mellan BUP, socialtjänsten, polisen och skolväsendet. Det bör dessutom tydliggöras vem som har samordningsansvar, men det ska inte ligga på skolan eftersom skolväsendets fokus ska ligga på utbildning.
7. **Det behövs en myndighetsallians mot skolvåldet.** Hot och våld är ett samhällsproblem skolan inte kan lösa själv. Därför behövs en myndighetsallians mot skolvåldet med en ansvarig samordnare.

Metodbeskrivning

Denna undersökning är gjord inom ramen för Sveriges Lärares undersökningspanel. Undersökningspanelen skiljer sig från andra webbpaneler på flera viktiga sätt, vilket ökar kvaliteten på uppgifterna och deras representativitet. Nedan ges först en generell beskrivning av undersökningspanelen. Därefter redovisas specifika uppgifter för den här undersökningen.

Medlemspanelens urvalsram och representativitet

Sveriges Lärares undersökningspanel skiljer sig från många andra webbpaneler på följande sätt.

För det första är undersökningspanelen inte en så kallad självrekryterande panel. Till en självrekryterande panel anmäler individen att den vill delta i undersökningar. I en självrekryterande modell har inte alla personer i den egentliga urvalsramen (den population man vill beskriva med undersökningen) samma sannolikhet att kunna ingå i urvalet – det är ju bara de som sökt upp och hittat anmälningssidan till panelen som ingår i den slutliga panelen. Detta kan innebära att personer som aktivt söker sig till panelen har vissa egenskaper som de som inte söker sig till panelen saknar, vilket kan påverka undersökningens resultatens tillförlitlighet och representativitet.

Vid rekryteringen till Sveriges Lärares undersökningspanel tillfrågas i stället samtliga medlemmar om de vill ställa upp. Det innebär att alla personer i urvalsramen (förbundets medlemmar) har samma sannolikhet att ingå i panelen. Det finns fortfarande ett selektionsproblem även med detta rekryteringssätt, då olika personer kan vara olika benägna att tacka ja till inbjudan. Men det problemet fanns också med den historiskt vanliga enkäten via brev på posten: vissa är mer benägna än andra att svara. Rekryteringsförfarandet minskar skevheten som uppstår i en självrekryterande panel genom att alla individer i urvalsramen kontaktas med samma förfrågan.

För det andra har Sveriges Lärare, via sitt medlemsregister, full kunskap om hur undersökningspanelens urvalsram ser ut, och mer detaljerade uppgifter än vad till exempel vissa undersökningsföretag med självrekryterade paneler kan ha. Uppgifterna kan dessutom kopplas samman med vissa offentliga uppgifter om skolor, lärare och elever i Skolverkets databaser. Detta innebär att Sveriges Lärare redan vid upprättandet av panelen kan avgöra hur representativ undersökningspanelen är i förhållande till urvalsramen. Tillsammans med en analys av en specifik undersöknings svarsfrekvenser kan vi dessutom avgöra hur representativa resultaten är. Vid behov kan också resultaten viktas.

För det tredje görs alltid obundna slumpmässiga urval inom undersökningspanelen som ett led i att minska den eventuella effekten av selektionsproblemet som beskrivs ovan. Det vill säga, en individ som tackat ja till att delta i undersökningar kan aldrig veta – eller påverka – vilka undersökningar densamme inbjuds att delta i.⁴

⁴ Vidare läsning: Göritz, A. S. & Neumann, B. P. (2016). "The longitudinal effects of incentives on response quantity in online panels." *Translational Issues in Psychological Science*, (2) s.163–173; Martinsson, J. & Andreasson, M. (2013). *Olika metoder – lika resultat?* Göteborg: Göteborgs universitet; Wang, W. et al. (2014). "Forecasting elections with non-representative polls." *International Journal of Forecasting*, (31) nr 3 s.980–991; Couper, M. P. (2011). "The future of modes of data collection." *Public Opinion Quarterly*, (75) nr 5 s.889–908; Yeager, D. S. et al. (2011) "Comparing the accuracy of rdd telephone surveys and internet surveys conducted with probability and non-probability samples." *Public Opinion Quarterly*, (75) nr 4 s.709–747.

Undersökningspanelen och riksrepresentativitet

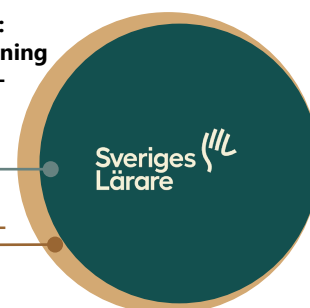
Undersökningspanelens urvalsram är Sveriges Lärares medlemmar. Alla Sveriges lärare och studie- och yrkesvägledare är inte medlemmar i Sveriges Lärare. Men eftersom Sveriges Lärare representerar en stor majoritet av Sveriges legitimerade och behöriga lärare och studie- och yrkesvägledare så kan representativitet anses vara hög. Detta illustreras i figur M1 och i tabell M1.

I tabell M1 jämförs undersökningspanelens sammansättning med den sammantagna lärarsammansättningen i skolväsendet enligt Skolverkets statistik. Som tabellen visar är representativiteten per skolform god. I tabellen M2 framgår den regionala spridningen av antalet tjänstgörande lärare med pedagogisk högskoleexamen i förskolan, grundskolan respektive gymnasieskolan. Sveriges lärares undersökningspanel har god regional täckning som motsvarar fördelningen i riket. I tabell M3 återges fördelningen av antalet tjänstgörande lärare per sektor och motsvarande andelar i undersökningspanelen. Genom samkörningar av Sveriges Lärares medlemsregister, andra registeruppgifter och Skolverkets officiella statistik genomför Sveriges Lärare noggranna bortfallsanalyser för att fastställa resultatens validitet och reliabilitet.

Figur M1:
Överlappning
av urvals-
ramar

Med-
lemmar

Icke med-
lemmar

Tabell M1: Undersökningspanelens representativitet per skolform

Skolform	Tjänstgörande (Skolverket)	Sveriges Lärares undersökningspanel
Fritidshem	4%	5%
Förskola	24%	27%
Förskoleklass	4%	3%
Grundskola inkl. anpassad	49%	45%
Gymnasieskola inkl. anpassad	16%	15%
Komvux inkl. sfi och anpassad	4%	4%

Anm: Tjänstgörande personal 2022/23 med pedagogisk högskoleexamen enligt Skolverkets statistik

Tabell M2: Undersökningspanelens regionala representativitet

Län	Förskolan		Grundskolan		Gymnasieskolan	
	Heltids- tjänster (Skolverket)	Sveriges Lärares undersök- ningspanel	Heltids- tjänster (Skolverket)	Sveriges Lärares undersök- ningspanel	Heltids- tjänster (Skolverket)	Sveriges Lärares undersök- ningspanel
Blekinge län	2%	2%	2%	1%	2%	2%
Dalarnas län	2%	2%	3%	3%	3%	3%
Gotlands län	1%	0%	1%	1%	0%	1%
Gävleborgs län	3%	3%	3%	3%	3%	4%
Hallands län	4%	4%	4%	3%	4%	4%
Jämtlands län	1%	2%	1%	1%	1%	1%
Jönköpings län	5%	4%	4%	3%	4%	4%
Kalmar län	3%	2%	3%	2%	3%	2%
Kronobergs län	2%	2%	2%	2%	2%	2%
Norrbottnens län	2%	2%	2%	2%	3%	2%
Skåne län	15%	16%	14%	14%	13%	14%

Stockholms län	17%	18%	21%	21%	20%	20%
Södermanlands län	3%	3%	3%	3%	3%	3%
Uppsala län	3%	4%	4%	4%	4%	3%
Värmlands län	4%	3%	3%	3%	3%	3%
Västerbottens län	3%	3%	3%	3%	3%	2%
Västernorrlands län	3%	2%	2%	2%	3%	3%
Västmanlands län	3%	2%	3%	3%	3%	3%
Västra Götalands län	18%	19%	17%	17%	17%	16%
Örebro län	3%	3%	3%	3%	3%	3%
Östergötlands län	5%	5%	5%	5%	5%	5%

Anm: Heltidstjänster i förskolan med pedagogisk högskoleexamen 2022, samt heltidstjänster i grundskolan respektive gymnasieskolan med pedagogisk högskoleexamen 2022/23, enligt Skolverkets statistik.

Tabell M3: Undersökningspanelens representativitet per sektor

Sektor	Tjänstgörande (Skolverket)	Sveriges Lärares undersökningspanel
Kommun	86%	85%
Privat/enskild	14%	14%
Region	0%	1%
Stat	0%	1%

Anm: Tjänstgörande personal 2022/23 med pedagogisk högskoleexamen enligt Skolverkets statistik. Förskolan ingår inte i tabellen i enlighet med Skolverkets redovisning.

Urval

Målgruppen för den här undersökningen var lärare i fritidshem, förskoleklass, grundskolan och gymnasieskolan. Lärare i vuxenutbildning ingick men plockades bort då det var för få som hade sett kränkningar, hot och våld mellan elever.

Från panelen drogs ett obundet slumpmässigt urval bland medlemmar som tillhör målgruppen. Ett obundet slumpmässigt urval innebär att alla i panelen har samma sannolikhet att komma med i urvalet.

Datainsamling

Datainsamlingen genomfördes under perioden 4 till 23 april 2025.

Totalt skickades två påminnelser.

Beskrivning av respondenter och svarsfrekvens

Totalt besvarades enkäten av 1523 medlemmar, vilket ger en svarsfrekvens på 50 procent (se tabell M4).

Tabell M4: urval och svarsfrekvens	Antal	Andel
Bruttourval	3200	100%
Felaktiga kontaktuppgifter	16	
Ej i målgrupp inkl. vuxenutbildning	136	
Nettourval	3048	100% (99,5%)
Antal svarande	1523	
Svarsfrekvens beräknat på nettourval		50%

Bortfallsanalys

Bortfallet består både av externt och internt bortfall. Externa bortfallet är de respondenter som inte har svarat på enkäten alls. Det interna bortfallet består av de respondenter som inte har svarat på alla frågor i enkäten, det vill säga att de har svarat på vissa frågor men inte andra. De respondenter som endast svarar på de första frågorna i enkäten (det vill säga bakgrundsfrågor) räknar som externt bortfall.

Sveriges Lärare har gjort en bortfallsanalys som visar att de som har svarat är något äldre och kommer i större utsträckning från större städer och kommuner nära större stad än de som har valt att inte svara.

Datan har därmed viktats på kommunstorlek och åldersgrupper. Andelar beräknas med viktade data men dock presenteras antalet svar utifrån det oviktade antalet.

Referenser

Arbetsmiljöverket. (2025). *Tillsynsrapport Hot och våld i skolan 2023–2025*. Stockholm: Arbetsmiljöverket.

Sveriges Lärare. (2023). *Skolan: kunskap eller kundservice?* Stockholm: Sveriges Lärare.

Sveriges Lärare. (2024). *En ohållbar klassrumssituation – Lärarnas upplevelse av att inte räcka till för alla elever*. Stockholm: Sveriges Lärare.

Sveriges lärare har det viktigaste samhällsuppdraget – att ge våra barn och elever en likvärdig utbildning av hög kvalitet. Och lärare ska ha bra löner och bra villkor. Som det största akademikerförbundet jobbar vi för att göra skillnad för Sveriges lärare och studie- och yrkesvägledare. Med 300 000 medlemmar är vi en kraft att räkna med på varje arbetsplats.

Sveriges Lärare

sverigeslarare.se/undersokningar — SVLU027 2025-09